

LUCEFFARUL

REVISTA
ILUSTRATA

PENTRU
LITERATURA
SI ARTA

Anul VIII.

Nr. 22.

Sibiu, 16 Noemvrie 1909.

SUMARUL.

Al. Ciura . . . . Ghită.
Maria Cunțan . . Cântece (poezie).
M. S.-Rîmniceanu. O pedeapsă.
I. U. Soricu . . Serenadă (poezie).
T. Murășan . . A plecat în lume (poezie).
E. Lovinescu . . Grigore Alexandrescu.

N. G. . . . . Cronică bucureșteană: Loteria de stat.
Dări de seamă: G. Rotică: Poezii (Oct. C. Tăslăuanu).
Cronică: . . . Titu Maiorescu. Nic. Teclu. Un om fără pereche. Biserica românească ort. din Cacova (Bănat). Biblioteca pentru toți.

Ilustrațiuni: Sculptorul Iordănescu: Imnul orbilor. Eugenia Iordănescu: Efect de toamnă. Biserica veche din Bistra sau „biserica lui Aron“. Biserica ort. română din Cacova (două vederi).

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borgia, Dr. T. Brediceanu, I. Ciocârlan, D. N. Ciororii, Al. Ciura, Otilia Cozma, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, Em. Gărleanu, Ion Gorun, Constanța Hodoș, Enea Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, I. Paul, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmnicianu, I. U. Soriciu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

Austro-Ungaria:

ABONAMENT:

1 an	12 cor.	Ed. de lux	20 cor.
6 luni	6 "	" " "	10 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor.

România și în Străinătate:

1 an	16 cor.	Ed. de lux	25 cor.
6 luni	8 "	" " "	13 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 14 Cor.

Reclamațiile sunt să se facă în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt să se trimită la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiuu (Nagyszeben).

— In editura W. KRAFFT, Sibiuu —

a apărut de curând traducerea dramei-romantice de

Frederic Schiller

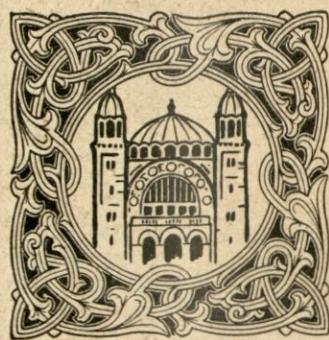
Fecioara dela Orleans

cu un studiu istoric ca introducere.

Broșura e împodobită cu un portret foarte bun al marelui poet german.

Traducerea e făcută de poeta **Maria Cunțan**, iar studiul istoric e scris de d-șoara Dr. Eleonora Lemény, profesoară la școala civilă de fete a „Asociației“ din Sibiu.

Prețul: broș. C — 90; cart. eleg. C 1:30. — Porto pentru Austro-Ungaria 10 b., pentru România 25 b.

EUGEN FARUE

A-CLAVEI

Ghiță.

Un profesor Tânăr intră în cancelaria directorului, cu nepoțelul de mână. Se mai rărise învălmășala înscrierilor, și nu mai era trebuință să-ți faci cale cu umărul; mai erau încă trei-patru locuri libere, pentru clasele inferioare.

Cel mai nou solicitator al Palestrelor Muzeelor era un băiat bălan, cu ochi cenușii, în straie albe țărănești, încins cu un șerpar îngust. Clipea des din gene, era vădit turburat în fața directorului și a celuilalt profesor, care cetiă într'un ungher.

După ce-și prezintă certificatele, profesorul din ungher întrerupse lectura și-l întrebă cu blândețe:

— Cum te chiamă, băeteșă?

— Mă rog... Ghiță...

— Și de ce-ai venit tu la școală, Ghițisor?

Băiatul clipi mai repede din gene: era o întrebare, cu care se frământă și el de câteva zile, de când își părăsise părinții și satul și tovarășii de jocuri.

— Cine te-a pus, măi Ghiță, să-ți lași tu satul și jocurile tale? N'ai învățat tu destulă carte în satul vostru? Cine te-a adus aici?

Băiatul schimbă buza din jos, strânse de câteva ori din dinți și ochii îi străluciră într-o perdea de lacrimi.

Unchiul îl luă de mână și-l duse repede din cancelarie, apoi se întoarse ne mai puțându-și stăpânî mânia:

— Bine, frate, ai nebunuit? N'am eu destul necaz cu nepoțelul ăsta, mai vîi și tu și mi-ametești de cap?

Celalalt zimbiă:

— Să nu te superi, dar când l-am văzut în straiele lui curate dela sat, clipind aşa

de speriat din ochi, m'am gândit, că mai bine i-ar fi fost lui să rămână acasă... Și multora dintre noi le-ar fi fost mai bine, să rămână acasă... Mi-a venit aşa o poftă să mă hârjonesc cu nepoțelul tău, să văd dacă i-e dragă școala. La urma urmii nimănui nu-i e dragă școala, dar vream să-l cerc pe românașul tău, dacă ține totuși ceva la ea. Și — nu ține...

— Și asta i-o insuflă chiar tu ca dascăl? Frumoasă glumă!

— Bine frate, o să-ți împac nepoțelul cât mai în grabă, fii liniștit.

*

Ghiță își șterse lacrimile cu mâneca dela cămașă și față lui era acum de tot liniștită: se hotărîse. Mai fugise el odată dela școală, când îl daseră părinții în satul vecin, ca să se obișnuiască cu străinătatea.

Va fugi și acum.

Vorba miloasă a domnului din cancelarie îi turbură sufletul, răscolindu-i o hotărîre slabă, sugrumată de atâtea vorbe dulci și frumoase, de atâtea amenințări grozave.

Când dete cu ochii de fruntea încruntată a unchiu-său, înțeles că lucrul nu va putea merge aşa de neted, și hotărî să aștepte câteva zile, până îi va veni mai la îndemână.

Acasă era ascultător și chiar făcea o față destul de veselă, când unchiul îl privia scrutător pe sub gene; în școală se simțea mai la larg. Cuvintele dascălilor îi intrau pe o ureche, ca să-i iasă pe ceealaltă. Privia prin geamul deschis la frunzele salcămilor, auziă cîrripitul de paseri... și, de parte, vedeă creștetul îngălbénit al pădurii... Soarele le învăluia toate în strălucirea razelor

lui, pornite spre asfințit... Dincolo de pădurea aceea, eră satul lor!

Noaptea eră cel mai bun tovarăș al gândurilor lui răzlețe. Se ghemuiă în păcelul din ungher, fericit, abia îndrăsnind să sufle sub țol. De cum închideă ochii, se risipea ca prin farmec orașul urgisit, cu sgomotul, cu zidurile mari ale școalelor, cu gălăgia băieților răi, cu vorba aspră și răspicată a dascălilor.

Se năruiau toate ca la porunca unui vrăjitor din povești, și sufletul băiatului își descărcă acum în dragă voie comoara de amintiri adunate cu atâtă pietate. Vedeă că sușa lor din marginea satului, frățiorii jucându-se în nisipul ogrăzii, cânele cel mare hămăind în lanț... S'auzia scârtăitul carelor încărcate de roadă... și ei alergau în ruptul capului, să se urce, agățându-se de loitrii... Eră un chiot și o veselie în curte. Bătrânu turnă vinars în păhărele; feciorii și bărbații îl înghițiau dintr'un răsuflu, iar nevestele și fetele se codiau... și se porniă clacă, în zornetul celor două vioare hodorogite, în glumele și cântecele tineretului... până ce ațipiă deasupra grămezii de tuleie nedescăcute...

— Dormi, Ghișă?

Băiatul tresări la întrebarea unchiului, deschizând ochii în întuneric. O clipă se gândia să-i răspundă, apoi își înfundă și mai tare față între perne, și se ghemuiă aşa de tare, încât genunchii îi atingeau barba.

Inchidea iarăș ochii.

... și iată soarele se ridică de după muchia dealului, și el porniă la pășune, pe urma vitelor, cu câțiva tovarăși de seama lui. Săriau desculți prin praful umed încă de rouă, chiind pe urma vitelor, cari pășiau domol, privindu-i cu ochii lor mari și îndurerăți.

S'auziau chiotele celorlalți... le cunoșteau glasul de departe... Adunau vitele la un loc și se punea apoi pe jocuri și nebunii... Când obosiau, se adunau în jurul jitarului celui bătrân, care îi momia cu povești și minciuni toată ziulica. Spre seară, când rămânea la hotar, aprindeau niște vreascuri, frigeau câțiva tulei de cucuruz, ori o bucată de slănină... și adormiau lângă spuză, cu ochii la stele...

Visase că jitarul îl scutură de umăr, spunându-i că vacile au intrat în cucuruziște și se treză speriat.

Eră întuneric încă, dar spre răsărit se ivia rumeneala sfioasă a zorilor.

Se îmbrăcă în grabă și ești în curte. Când trase ușa, i se pără că scârtăie mai tare ca de obiceiu.

Ascultă la ușă cu resuflarea oprită, dar nu auzi nici un sgomot.

Se strecură până la poartă, dar o află încuiată. Trecu, în vîrful degetelor spre grădină, și sări îngrăditura.

Un câne hămăi în apropiere, trezit din somn, un cocoș trimbiță un cucurigu prelung. Și ca și când s'ar fi pus pe urma lui, s'auziau tot mai dese lătrături și cântatul cocoșilor treceau din curte în curte. O clipă Ghișă se gândi să se reîntoarcă la unchiu-său; inima îi zvâcnea în gât.

Apoi, ca luminat de un gând hotărîtor, își făcu cruce și o rupsese la fugă.

S'auziau deslușit tropăitul călțunilor noi și mii de glasuri strigau în urma lui, amenințându-l prin întuneric. El alergă cu ochii țință la rumeneala ce polea vîrful pădurii cunoscute. Casele rămâneau în urmă, cu zidurile lor mari și pustii, cu vieața trudită dela școală, cu cărțile multe și grele...

Se opri deasupra unui răzor, să mai răsuflă. Orașul rămânea în urmă, învălit într'o ușoară pânză de ceată. Privă într'acolo cu un zâmbet de ușurare; știă bine, că n'are să-l mai vadă niciodată.

Cât pentru întâlnirea cu tată-său, nu purta multă grija. Mamă-sa îi va țineă partea și, de altfel numai unchiu-său le-a tocăt într'una să-l dea la școală. Va vedeă el ce va face. Va merge deadreptul la băieții cu vitele, de acolo va trimite vorbă acasă. Pe urmă o bătaie tot mânâncă el, dar la școală nu-l mai duc nici mort!

Se ridică înviorat, pășind ușor, de par'că nici n'eo atingea, prin iarba înrourată, în pulberea de aur a răsăritului.

Mergeă acasă!

În fericirea lui mare uitase cu totul de unchiu-său!

Nu se gândia la mutra înfuriață a acestuia, când a aflat asternutul gol, nici la graba cu

care a prins la căruță, să o ia pe urma fugărilui.

Un nor de praf tot mai stăruitor se ivia în urmă-i, ca arătarea zmeului din poveste.

Norul avea să-l ajungă în curând și să-l ducă iarăș în orașul urgisit, cu ziduri pustii, cu cărți multe și grele...

*

Ghiță încremenise în marginea drumului cu ochii măriți de spaimă. Și unchiul, care găfăia de mânie, avu o clipă de îndoială. Pornise cu gândul să-i tragă o păruială, unde

o pune mâna pe el — și rămase neputincios, când îl întâlni. Pe o clipă îi fulgeră prin creer intrebarea: Oare nu e mai bine să-l las în pace, în satul lui?

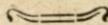
Scoborî din căruță și merse spre băiat cu pași șovăitori.

— Vino, Ghiță, cu unchiu. Nu face tu prostii...

Copilul plecă capul în pământ și se ghemuì, fără o vorbă, lângă unchiul său în căruță.

O povară i se urcă dela inimă spre creeri, și când văzù iarăș zidurile multe ale orașului, prinse a plânge cu sughișuri...

AI. Ciura.

Cântece.

1.

La un vecin de lângă noi,
Afară după casă,
A pus păianjenul răsboi
Și lucră cu mătasă;
Căci are-o fată și-a picat,
Din zarea lui albastră,
S'o ceară de nevastă,
Păianjen-Impărat.

Bătrâna l-a văzut venind,
Pe firul lui din zare,
În haină scumpe de argint
Cu cruce pe spinare;
A scos scumpeturi, le-a 'nșirat
Pe lavițe, pe paturi,
Căci nu s'ar dă în laturi,
Să fie soacra de 'mpărat.

2.

Pe covoare de mătasă
Și pe canapele moi,
Sed ciupercile la masă
Prin colibele de foi.

Povestesc de uriași
În cojoace lungi și sure,

Ce coboară prin pădure
Și le calcă cu-a lor pași.

Păzind capre la izvor,
Împrejur de foc stau roată...
Cum s'aude cornul lor
Tremură pădurea toată.

3.

Din copacul dela moară,
Cel de fulger pârguit,
Lume de albine sboară
Peste câmpul înflorit.

Au în scorbură conacul
Și muncesc cu-atâta zor!
Când se clatină copacul,
Curge miere din izvor.

4.

Greierul din iarba 'naltă
Își înstrună 'ncet ghitara
Și brotacul de pe baltă
Cântă rugăciuni de sara.

Plânge plopul din cărare,
Tremurându-și frunza rară,

Cum înstrun' a lui cântare
Purtătorul de ghitără.

Tainic razelor de lună,
Li se 'nchină iarba 'naltă,
Cum începe să le spună
Brotăcelul de pe baltă.

5.

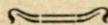
Prin pădurea de urzici
Trece-o nuntă de furnici,
Lăutari sunt doi Tânțari
Vornicel un greierel.

Cinste scoate vornicul,
Vin flăcăi cu stolnicul,
Iese 'n ușe soacra mare,
De le dă pâne cu sare.

Socrul pune cep la bute,
Beau și joacă pe 'ntrecute,
Apoi pleacă car de car,
Pân' de vale sub frăgar,

La părintele furnică;
De-acolo la soacra mică...
Tind o masă cât e satul
Ca să sature tot natul.

Maria Cunțan.

O pedeapsă.

„Consuma dentro te con la tua rabbia“.
Dante Inferno C. VII. v. 9.

Tocmai când Ștefan Nojin se coboră din trăsură, poștașul urcă scările; în treacăt Ștefan îi luă pachetul de scrisori și gazete din mână și apoi intră în sală. În urma lui servitoarea îi aduceă geamantanul.

— Ce face Conița? întrebă el ca 'n grabă, pe când Ana îi ajută să-și scoată paltonul.

— Sărut mâna, încă nu s'a sculat.

— Să vîi îndată să mi spui când s'o desșeptă, până atunci vezi de cafea... să mi-o aduci aici în birou, și luând poșta de pe marginea cuierului unde o lăsase cât s'a desbrăcat, trecu dincolo.

Odaia de lucru de curând grijită avea ceva proaspăt, înnoit, ca o grădină după ploaie. Lumina ce străbatea potolit prin geamlăcul ca de biserică, păreă mai limpede, de o culoare mai închisă în aerul curat al odăii.

Ingânând un cântec necunoscut, pe care îl întăreă cu ușoare mișcări din cap, Ștefan rămase în mijlocul odăii, privind mulțumit împrejur: toată încăperea îi păreă azi mai mare. Cum se uită aşa, zăring o carte nepotrivit aşezată într'unul din rafturile ce îmbrăcau peretele din dreapta ușii, se apropie, îi schimbă locul și apoi, par că s-ar fi aflat în fața unui tablou, făcă câțiva pași în urmă, să vază efectul în întreg.

Dupăce mai diretică ici și colo câte ceva, mai netezi ca în totdeauna faldurile draperiei care acopereă rezămul unui tablou din față, ca și cum și-ar fi amintit de teancul de scrisori pe care-l purtă strâns sub braț, se îndreptă hotărât spre masa de lucru.

Pentru Nojin poșta de dimineață era aproape o patimă. O așteptă în fiecare zi, cu aceeași nerăbdare cu care un copil așteaptă vremea în ziua plimbării. Si aceasta nu că doar avea să primească cine știe ce veste mare, ci numai din deprindere: i se păreă că scrisorile cu vorba lor dintre gând și inimă, îi ușurează trecerea dela amorțeala de după somn, la aprinderea ce-i trebuiă la scris. Azi însă cu scrisorile voi să-și omoare timpul până ce va revedea pe Elena; altceva nici n'ar fi fost în stare să facă, și nici să o de-

ștepte nu voiă, căci din după amiază aceea din Italia, când Elena a sărit speriată din somn, fiindcă el a sărutat-o ușor pe obraz, se temea de tresărire deșteptării ca de ceva tare urât.

Când a intrat servitoarea cu cafeaua, Ștefan desfăceă tocmai un plic, mare, alb, cu hârtie groasă ca de jalebă. „Hârtie aleasă“ gândi el, „desigur iarăși vre-unul care vrea să cucerescă Parnasul cu hârtia și caligrafia“ și surizând încep să cetească:

„Te-am așteptat Frumoasa mea și ieri și astăzi și tu nu te-ai îndurat de dorul meu. „Te-am așteptat în umbra atelierului poso- „morit fără de lumina ta, singur și cu inima „deșeartă, căci tot gândul mă părăsise ca să „te aștepe în cale.

„Ca să-mi înăbuș chinul dorului de tine, „am încercat portretul tău. Voiam cu înfăți- „șarea ta de după amiază din urmă, să-mi „opresc pentru totdeauna, fericirea de atunci. „Te vedeam lămurit în haina ta de catifea „neagră, cu părul copilărește zburlit ca după „îmbrățișări aprinse, cu privirea-ți măngăiată „de pleoapele line, cu buzele întredeschise „a dor, și tot chipul aplecat puțin înainte, în „acea mișcare numai a ta, de par că numai „în depărtări nebănuite ar începe lumea ta. „Cât ești de frumoasă! Te vedeam aievea și „totuși, par că închipuirea mea prea greoaie „ar fi risipit atâtă frumusețe, aşa-mi dispăreau „de câte ori voi să te cuprind.

„Te-am dorit atunci nebun, idignat, des- „nădăduit, te-am dorit ca o măntuire, căci „am simțit că tu ești tot darul meu.

„De ce m'ai privit și mi ai atâțat închi- „puirea, dacă nu poți mereu să-mi dai lumina „ta? Te urăsc simțindu-te stăpâna gândului „meu, te urăsc... Ah nu! iartă-mă... Ai milă „de celce te iubește. Uită ce ți-am spus și „vinō... pentru dragostea noastră!

„...Vino! și când îți voi da părul de pe „tâmpale la o parte, tu să închizi încet ochii „și aşa să mă lași să te sărut..... Si când „în urmă îți vei plecă ușor capul pe spate, „atunci îmi va părea că pe buzele tale îmi „dăruiesc tot sufletul tău.

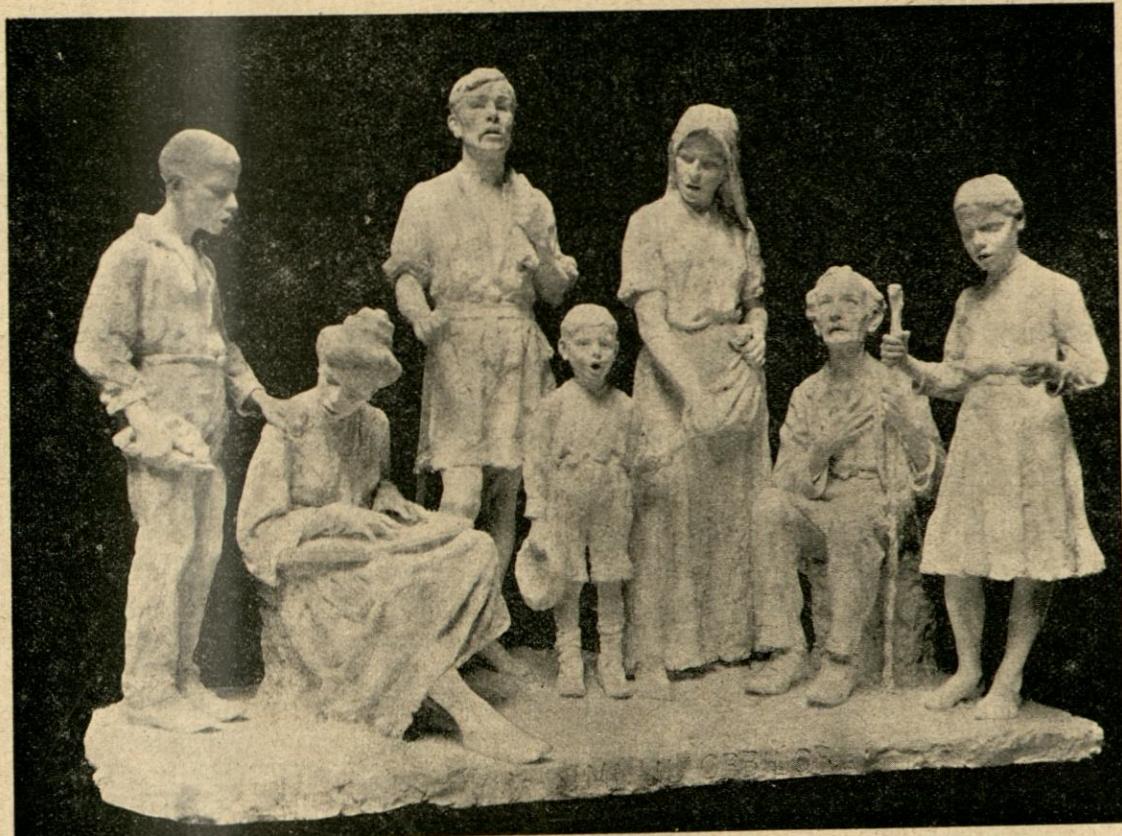
„Vino, domnița mea frumoasă, vino! în genunchi te aşteaptă robul tău *Milea*“.

Ștefan luă plicul de pe masă și ceti: „D-nei Elena Nojin, Bul. Păcei 33, în oraș“. Un val cald îi năvălî deodată spre cap, întunecându-i vederea, înnăbușindu-l. Cu spaimă, ca și când scaunul pe care ședeâ s-ar fi prăbușit în gol, se ridică în sus. Între scaunul cu spătă înaltă ca de strană și între masa de lucru, prinse

și împunsătura gândului otrăvit de scrisoarea surprinsă întâmplător, prefăcea amintirea senină în batjocură ucigătoare.

Pierdeă pe Elena în fiecare clipă de nenumărate ori.

... În urmă, viforarea încipuirei încetă ca încremenită, și atunci, par că i s-ar fi despicate ființa, cu o parte începând să vază, ca un altul, sbaterea desnădăjduită a sufletului său.

Sculptorul Iordănescu: Imnul orbilor.

din nou să cetească scrisoarea, par că i-ar fi căutat un alt înțeles. Un cuvânt, un semn, ceva care să-i arate că s'a înșelat, care să-i alunge hăul groaznic ce i se căscase în față.

— O! ce murdărie! și cu o mișcare par că ar fi vrut să respingă dela sine vre-o arătare însăprimătoare, aruncă hârtia pe masă și se trase în fundul odăii.

Gânduri de tot felul i se îmbulzeau în minte roînd în jurul grozăviei aflate, ca fluturi în jurul flacării pierzătoare. Câte o icoană din trecut, încă în lumina fericirii de până acum, i se lămurea că aievea; abia prinsă,

I se păreă că un zid uriaș se năruie peste el, acoperindu-l, strângându-l, strivindu-l. O durere nespusă îi fulgeră în toată făptura, și ca și cum povara sdrobitoare pe care o simțea asupra-i, s-ar fi prefăcut deodată într'un măl moale; simți cum se afundă din ce în ce mai adânc, cum massa moale îi strâng pieptul, îi șnurui gâtul; înaintea ochilor i se făcă negru...

Cu o tresărire violentă ca o cădere în somn, Ștefan se trezi din halucinare. O durere îi strângă tâmpalele și fața-i ardeă. Încet se așeză pe canapeaua de lângă fereastră.

Se simțea obosit, sleit, cu un gol de moarte în suflet.

Intr'un târziu, din întunericul ce-l cuprinse ca o noapte, începù să i se deslușească domol, ca în visul unei atipiri când mintea rămâne trează, tot ceeace trăise de dimineață.

Nu-și aducea aminte când s'a trezit din somn în încăperea strâmtă a vagonului de dormit; și numai atât că îngâna un cântec, când a ridicat perdeaua ferestrucii înguste, și că i s'a părut apoi că din cântecul lui izbucnește o sinfonie în lumina de afară. Hotărît, aşa zi nu văzuse el niciodată. Toată firea răsuflă numai lumină. Câmpia parea că înalță și ea aburi luminoși în spre valurile aurii ce curgeau de sus, — parcări fi vrut prin această întimpinare să se dea cerului. Atunci i-a apărut în minte chipul Elenei din clipele de pierzare și cucerire, când cu capul lăsat pe spate peste brațul lui, — în privirea crescută parcă de stângerea pleoapelor pline, în surâsul pierdut al buzelor întredeschise printre care sclicea crud sirul dintilor albi, — ea-i aducea în dar toată ființa ei. Cum a putut să se lasă atâtă timp îmbătat de gândul, că dragostea lui înfioară atâtă frumșete! Până în zorile zilei acesteia nenorocite, toată simțirea lui, tot cugetul lui, se lămurea, înflorea cu ființa ei, parcă ea i-ar fi fost marginea închipuirii.

Și nici o presimțire, nimic care să-i mai slăbească sălbătacia surprinderii!

Toată dimineața i-a râs inima la gândul ei, ca și câmpia zărită din tren, în soare. Chiuturi de bucurie îi erau scăpările bălților risipite în întinderea înrourată de lumină, și zorul trenului: săltare a joc, a fugă.

Îi dăduse soartea acel senin în suflet, ca lovitura de apoi, să meargă mai în plin. Soartea! Căci trebuie să fie o putere vrășămașă care surpă viețile, o putere haină ce luptă în făptura omenească împotriva celeia ce dă ființă. ... De ce însă n'a căzut? De ce mai trăește? Să fie izbânda puterii pierzătoare, chinul ființei câștigate? Atunci până când?...

... „Intrupată din lumina unei zile de primăvară“. Cu gândul acesta, — își aducea aşa de bine aminte! — să întors dela geam și a început repede să se îmbrace. Ceeace-i

apăruse însă în clipa aceea, drept o scânteiere a minții, care îl apropiă de frumșetea Elenei lui, îi deslușea ceva din vraja ei ne-pătrunsă, înțelegea acum că n'a fost decât numai fluturarea închipuirii pierzătoare, care în pâcla ce plutește peste prăpastie, vede o înfățișare vie de ispătă, ce chiamă neînduplecăt la fericire. Fericire! Golul căscat al prăpastiei în care cade tot rătăcitul, ce-și face chip viu din negura închipuirii sale; în amăgirea lui, intinde brațele să cuprindă în afară, ceeace e numai înlăuntrul lui.

„Intrupată din lumina unei zile de primăvară“. Fusese prea silnică dorința lui, ca acest cuvânt pildit, să însemne o slăvire cucernică de dragoste. A suferit de încetineaala trenului, de liniștea cu care conducătorul se mișcă prin corridorul vagonului, de lenea celorlați călători, cari încă nu deschiseseră ușa cupeului lor. — Mai târziu când s'a întâlnit cu Mihai Velicu, care călătorise într-un com-partiment alături, i-a părut rău că eșise pe sală. Il necăjea liniștea cu care acesta isto-riese întâmplările din vremea cât nu se mai văzuseră, parcă vorba lui l-ar fi reținut să ajungă mai repede.

Când s'au despărțit pe peronul gării, Mihai i-a strigat în urmă: „Sărutări de mâini doamnei Nojîn“. Ciudat cum i s'au întipărit în minte cuvintele acelea. Își aducea aminte că în trăsură spre casă, repetindu-le mereu fără voie, a băgat de seamă acelaș lucru, pe care l-a mai surprins de atâtea ori, cum vorbele repetite îndelung, încep încetul cu încetul să se distrame, se despart de înțelesul lor, pierd legătura firească între sunete și se stâng pentru o clipă într'o înpăienjenire, ca aceea care întunecă privirei ceva pironit îndelung.

O bănuială, ca o scăpare a cerului în noapte, îi trezi deodată o lume de gânduri și vorbe, aproape înnecate în uitare.

„Velicu știe de legăturile Elenei cu pictorul Milea. Da, în tren, când ca de obiceiu a început să-mi cânte iarashi norocul: „talent... poetul cel mai iubit, avere de poți face și din vieață o operă de artă și mai presus de toate o comoară de femeie ca soție“, desigur că a vrut să pipăie de știu ceva. O fi vrut poate chiar să-mi spună, dar când a văzut

că-i primesc aşa de firesc, osanalele, compătimirea lui s'a schimbat în batjocură. Nu laşii pe cineva să te umilească prin compătimire, te umileşte prin batjocură... Prietenie! Nu! în felul cum îmi căută el în totdeauna norocul, se simte veninul pizmei,... ură! Acum trebuie să se bucure! Drept „prietenul meu“ trebuie să mă compătimească pe la toţi, istorisind tuturora: „şi ce e mai crud e că el nu ştie că femeia lui îl însală“... Canalia!... Toată lumea a aflat desigur după urma lui“.

Şi din nou un vârtej cald înnăduşitor îi întunecă mintea. Parcă i-ar fi dat cineva o lovitură în cap, şi în tot trupul simţi arsuri cumplite. Într-o îndârjire parcări fi vrut să se împotrivească zdravăn cuiva ce da să-l doboare, Ştefan se ridică de pe canapea.

Inchipuiri de tot felul îl podideau, durându-l ca împunsături de cuţit. Vedeă pe Elena dându-se jos din trăsura închisă, înaintea locuinţii lui Milea; peste drum lumea se opreă o clipă surizând, şoşotind: „Nevasta lui Nojin trăieşte cu Milea“. — Frământându-şi mânile începă să se plimbe de colo până colo prin odaie... Ce nor de zeflemele trebuie să se fi ridicat în urmă-i, de câte ori îl vedeă lumea trecând copilăreşte de senin, de fericit, la braţul Elenii!

Ca o flacără, o furie grozavă îl cuprinse împotriva lui Milea, împotriva Elenei, împotriva lumii întregi, care îl socotea drept proprietatea ei şi cu o grosolanie fără margini, îl spionă acum şi în viaţa de toate zilele. Işi blestemă talentul care-i rupsese marginile obişnuite ale vieţii... Avea să sufere ca pe scenă, în faţa lumii întregi.

O nevoie de a se răsbumă crudă şi firească ca şi instinctul fiarei de a se împotrivi morţii, îl năpădi deodată ca un val.

Milea! şi se repezi spre uşă. Gândul însă că pe Milea l-a văzut numai de câteva ori în viaţa lui, îl opri locului. Stând lângă uşă începă să socotească. Acasă la el Milea a venit numai de două ori şi-şi aducea bine aminte că atunci Elena abia s'a arătat. Odată l-a întâlnit în expoziţie, atunci... Elena a vorbit aşa de puţin, tot aşa şi la cele două repetiţii dela teatru, când el singur l-a poftit să pe Milea... da, şi încă odată, curând după

aceea, la şedinţa din atelierul lui Herăscu, când Elena nu voise să vină. De şase ori! Deci când s'a întâlnit? unde? cum? Nu se poate, trebuie să afle. Elena trebuie să-i spună pe data totul. O va chinui până va mărturisi totul... Masca ei indiferentă faţă de Milea, ascundeă deci ispitire!? sau poate îl înşelase deja de pe atunci... Ca şi cum ar fi vrut să scoată dovezi noi din scrisoare, se întoarse la birou. Dar tocmai când da să ia hârtia de pe masă, uşa dinspre salon se deschise, şi în valul de lumină ce năvăli deodată în odaie, apără Elena.

Cu capul plecat, parcări fi vrut să-şi ascunză faţă, ea stătu o clipă tăcută în cearcănum de lumină aurie ce venea de dincolo; apoi ca un copil care simte nevoie de a tălmăci celor din prejur ceeace face, şopti alintată:

— Da, sunt supărată, că m'ai lăsat să dorm, pe când tu erai aici,... şi cu capul tot plecat, într-o împotrivire prefăcută, păsi încetişor în spre el... Ştiă că lui Ştefan îi place să o aştepte aşa de departe, privind-o fermecat, cum i se apropie;... dar când nici un cuvânt nu o întimpină ca de obiceiu, ea ridică capul, şi cum îl văză, cu un strigăt fu lângă el.

— Ştefane, pentru Dumnezeu! ce ai?

Cu mâinele încleştate, înapoi, de masă, Ştefan rămăsese încremenit. Era galben vânăt la faţă, cu scufundături întunecate sub umerii obrajilor. Luminele ochilor pironite înainte, păreau două cuie, în albul mărit de spaimă. Părea împietrit într-o aiurare de friguri; şi numai când Elena vră să-l cuprindă, atunci cu o sforţare, întinse braţul drept înainte, să o opreasă departe de el. L-a durut însă aşa de tare, privirea nedumerită a Elenei, încât ca să nu o mai vază astfel, îi dădu scrisoarea, şi în acelaş timp se trudi să-i spună:

— O scrisoare pentru tine... am deschis-o întâmplător... se strecurase printre mele...

... Când a văzut faţă ei senină ca un gând de fecioară, aplecată asupra scrisorii pe care o ținea cu amândouă mânile, i-a venit să i-o zmulgă, de teamă să n'o pângărească; dar când în aceeaşi clipă zări cum sprâncenele-i se înalţă uşor în mijlocul frunţii şi câteva pete roşii îi turbură seninul feţii, simţi că totul e adevărat.

— Prostii, zise Elena şi cu o mână înnă-

bușită, începù să mototolească scrisoarea în mâini, o rupse în bucăți și aruncă fărmiturile în spre sobă.

— Cum prostii? A! nu aşa. Ai să-mi spui acumă tot, și întărâtat deodată, o apucă de braț și o trase sălbatec la el.

— Dar, Ștefane!... Vai!... mă doare...

— Spune! Ce însemnează scrisoarea asta?

— Vai! brațul... Lasă-mă, lasă-mă și rugător il privi în față.

Ingrozit par că de o învinuire nedreaptă, Ștefan îi dădù drumu, și-și ascunse fața în palme. „Nu se poate“ îi strigă un glas,

Eugenia Iordănescu: Efect de toamnă.

„nu se poate ca ochii aceia, care te învăluie în senin de cer să mință; tot ceeace ți-a întunecat inima și gândul, a fost numai veninul pizmătăreț al unui vrășmaș, care vrea să-ți ucidă sufletul“. În acelaș timp simți brațul Elenei cuprinzându-i gâțul și capul ei alipindu-i-se strâns de piept.

Au stat aşa o bucată de vreme înlanțuți, par că ar fi plâns amândoi aceeași nenorocire. Pe nesimțite, ca și cum tăinuirea aceea a inimelor apropiate ar fi prins glas; Elena începù, ca într-o rugăciune să-i șoptească pe de rost, cuvintele lui de aiurare, dintr-o demult uitată scrisoare, dela începutul drăgostei lor.

— Pe puntea prinșă din raze de soare, într-un abur de lumină, coborât-ai din vis, minune, în aievea. Singură, fără altă întâmpinare, decât doru-mi ce se fărâmă ca flori sub pașii tăi. Si când pășind ușoară de pe puntea visului, pe țărmul închipuirii, te-ai mai plecat odată peste parmaclâcul șubred al neșirii, soarele pe cer s'a stins, rămânând ca o stea, adâncurile s'au schimbat în cer de albastrul luminii ochilor tăi, și eu înălțat de cununa privirei tale am îndrăznit să te chem. Ca o binecuvântare de dincolo venit-ai, aducându-mi toată lumea în dar; și când aproape de mine ai lăsat mâna ta în măngăiere peste capu-mi plecat, s'a aprins inima-mi să te poată cuprinde pe tine, s'a luminat cugetu-mi în lumină pentru lumea întreagă... Ștefane... îți mai aduci aminte?... E aşa de mult de atunci!... Îți mai aduci aminté, ori seninul ochilor mei s'a stins și inima ta s'a împietrit? Ștefane... ascultă-mă, n'a fost nimic ce m'ar răpi ție, nimic decât...

— A! Atunci tot a fost ceva! e adevărat! și sălbatec se smulse de lângă ea.

— Ștefane! ascultă-mă: tu știi cât te iubesc, ascultă-mă: n'a fost nimic. De ce te îndoiești?... Vino, ia-mă, sărută-mă, și vezi cât sunt de a ta.

Vorbea repede ca în friguri. Cu brațele lăsate în jos, ea i se apropiă încet, supusă, pierdută, într-o mișcare de par căr fi vrut să îngenunchieze și totodată să se înalte, să-l îmbrățișeze, și lui i se păreă că ea-l cuprinde, că-l strânge, i se păreă ca un nor rumenit că haina ei lungă razurie, s'a desprins din toată făptura ei, și-l învăluie, slăbindu-l, amețindu-l.

— Ștefane, mi-a fost aşa dor de tine...

— Încât n'ai mai putut și te-ai dus la altul. O scânteie pornită cine știe din ce ascunziș al minții, îi stârnează din nou toată mânia, atipită sub vraja cuvintelor ei ademenitoare.

— Indărăt! Indărăt... Ca izbită în față Elena s'a dat înapoi. Si în clipa următoare, când Ștefan și-a ridicat din nou ochii spre ea, înmărmuri. Așa nu o văzuse niciodată.

Cu capul ridicat semet, ea îi sta dreaptă și neclintită în față, de păreă mai mare, mai înaltă ca până acum. Privirea ei trufașă, ce venea par că de sus și se uită fără să vază,

păreă o pavază ce acopere o putere mare. În toată înfățișarea ei eră ceva de înfruntare rece, firească și desprețuitoare.

Văzându-o astfel, Ștefan simți că ea nu l-a iubit niciodată și o ură cumplită i se ridică în suflet, revârsându-se într'o ploaie de cuvinte, crude, jignitoare, dureroase. Nu mai eră ura bărbatului înselat ce cauță răzbunare, ci acea năpraznică răzvrătire a întregii ființi împotriva celui ce-și nimicește vieață.

Își răscoleă mintea să găsească cuvintele cele mai grele, ca să i le arunce în față. Ar fi vrut să o vază cutremurându-se, strigând, plângând, îngenunchind, cerându-i îndurare; ea sta însă dreaptă și neclintită, cu aceeași trufie în înfățișare, cu aceeași privire de ghiață, — par că nici nu-l auzează, nici nu-l vedeă.

Nebun de mânie Ștefan ridică mâna, dar în același timp, par că ar fi gătuit-o cu adevarat, văzut în minte, chipul ei diformat sub strângerea de moarte: fața aprinsă, umflată, ochii încinși, bulbucați, gura vânătă, deschisă, — plină de limba îngroșată... Ingrozit, năucit, alergă afară din odaie...

*

...Când servitoarea lui Milea i-a spus că „Domnul nu e acasă”, Ștefan i-a strigat de două ori în față „minți, minți”, și îmbrâncit-o în lături din deschizătura ușii, unde sta par că să-i închidă drumul și a intrat înlăuntru. A trecut prin atelier, prin odaia de dormit și prin salonul din față și când a ajuns din nou la ușă, servitoarea care stătuse tot timpul acolo, încremenită, îndrăzni să spună par că și-ar fi cerut iertare de ceva:

— Zău, boierule, că nu e acasă, a plecat de cu seară la vii...

Fără să-i răspundă vre-o vorbă, Ștefan a ieșit și urcându-se în trăsura care-l așteptă la poartă, spuse birjarului să mâne în spre vii.

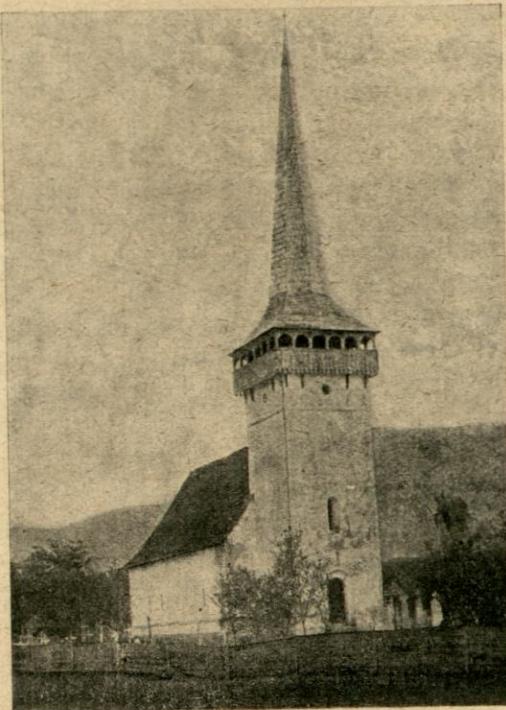
„Să fi fost numai o întâmplare că nu l-a găsit acasă, sau Elena i-a trimis dinainte veste să plece?” Gândul că Elena ar purta mai mult grija lui Milea decât a lui, îl înverșună și mai tare.

Nu știa hotărît ce va face când va întâlni pe Milea; simțea numai lămurit, că de l-ar

întâlni, tot chinul acesta avea să se îsprăvească într'un fel.

Când mai eră cale de vre-o jumătate de ceas până la poiana unde lucrau pictorii de obiceiu, Ștefan a dat drumul trăsurii și a pornit-o pe jos. I se păreă că aşa va ajunge mai repede, și apoi îi devănuise nesuferit statul silit în trăsură.

„De ce n'o fi plecând birjarul?” își zise el, îngrijat că n'auzise trăsura îndepărtându-se, pe când urcă încet șoseaua la deal. — „De

Biserica veche din Bistra sau „biserica lui Aron”.

sigur că a băgat ceva de seamă și acum vrea să mă iscodească... Trebuie să arăt rău la față“.

Îi păreă rău că n'are o oglindă să se vază. Fără să-si dea seama își pipăi cravata, își săltă paltonul din umeri trăgându-l apoi în față, și-si netezi marginile pălăriei.

„N'a plecat?” și se uită pe furiș în urmă. Birjarul așezat în fundul trăsurii mână la pas în spre oraș. Ca ușurat de o mare povară, Ștefan porni repede mai departe; dar după câțiva pași o luă la stânga prin arături, căci prea-i șerpuiă a lene drumul la deal.

Prin arătura noduroasă și uscată mersul

eră greu, și când a ajuns în deal, eră aşa de întărîtat, c'ar fi putut rupe în bucăți pe cel dintâi om ce i-ar fi tăiat calea.

...În față-i pajiștea poienii se desfășură ca o pânză mare, schimbând în lumină soarelui primăvăratec ape când verzi, când arămii, când sure. De jur împrejur mănușchiuri de capaci tineri, înrourați ușor de verde, se prindeau în crâng, lăsând ici și colo lumișuri ca ochiame în nesfârșit. Pe deasupra, dealurile viilor, creșteau galbene, învrâstate regulat, par că o mână uriașă ar fi plivit în rânduri pădurile ce le-a încununat odată.

Cercetând golul, Ștefan umblă când tiptil ca la vânătoare, când înfruntător prin locul deschis.

... „Ce? să-i cer socoteală? Să-l întreb de ce mi-a luat nevasta? Dar dacă îmi va răspunde: „am luat ce mi s'a dat“ am eu vre-o dovadă de năsilnicia purtării lui?... Dovada! Ah nu! e îngrozitor! Să ai nevoie și aici să te lămurești ca într'o afacere de negoț... Cum ne-a schilodit legea! Si ne-a ajuns fire toată această îngrădire, în care nu începe nici sufletul nici inima. Unde e legea care ia în seamă, care poate înțelege și judecă ce se petrece în inima mea?... Delict față cu sufletul!... Să mă duc la Dumnezeu să-mi dea dreptate! Dar când firea mă îndeamnă să mă feresc când dă cineva să mă lovească, când îmi dă puteri să gâtui fiara ce sare la mine, nu e aceasta mai presus de paragraful cutării prăpădit, care te scade la nimic, ca să te poată cuprinde? Acestea sunt lucruri unde omul singur...

Aproape de buza pădurii ceva brumăriu închis se plecă, asemenea unui om, într'o parte și 'n alta. Lui Ștefan i s'a părut o clipă că va cădea jos, aşa gol i s'a făcut deodată în suflet. Apoi inima a început să-i zvâcnească tare, și valuri calde, amețitoare i se ridicau spre cap, să-i spargă tâmpalele. Nesonotit, începù să alerge într'acolo; dar după câțiva pași, recunoscă că pata aceea sură, ce se mișcă mereu eră doi băiețani ce se hârjoneau lângă un braț de vreascuri. Iși încetinì pe dată pasul și 'n toată ființa simți o ușurare, cu toate că mintea-i da să spună: „dacă ar fi fost el!“

— La ascultați, măi copii, strigă el, cu

glas vioiu de se miră singur, n'ați văzut vre-un domn dela oraș zugrăvind pe undeva pe aici?

Par că ar fi așteptat o dojană, aşa au rămas amândoi copiii cu capul plecat; și când el i-a mai întrebat odată răstit, atunci că mai mare, a ridicat pușintel capul, privindu-l par că ar fi vrut să-i numere nasturii dela palton, și apoi a dat din umeri a neștire. Atâtă tot.

— Ce neghiobi! scrăsnì Ștefan plin de harțag și porni mai departe... „decât școli populare mai bine întâi o alegere între cei ce vor deveni părinți.“ — „Căsătoria fără copii, maică, e numai dragoste în sagă, și... să ferească sfântul!“ Cuvintele acestea auzite într'o seară dela mama Elenii, pe când ei făceau planuri de călătorii pe câțiva ani înainte, i-au răsărit acum aşa deodată în minte abătându-i calea gândurilor.

In seara aceea Elena se pieptănașe pentru întâia oară cu tâmpale. Ce frumoasă eră! Cu părul aşa strâns ca de o alintare, avea aerul unui copil. Iși amintea că în aceeași seară, când după masă s'au scoborît numai amândoi în grădină, el a pornit să-i cânte numele ca 'n Mefisto a lui Boito, — pe când îi prindea doi trandafiri roșii la piept; și deși cântecu-i eră numai în glumă, totuși după câteva note, glasul începù să-i tremure, și o împainjenire de lacrămi îi trecu ca o ceață peste ochi.

„Căsătoria fără copii e numai dragoste 'n sagă...“ Da, numai un copil îngeamănă două vieți cu adevărat; și dacă eu nu mi-am dorit urmaș, e fiindcă am iubit-o ca pe o jucărie. Da jucărie! Teama de suferințele ei... o minciună pe care mi-o spuneam singur. Mă temeam să nu o văz urâtă, diformă, mă temeam că aș pierde desfătările ei copilărești... Am iubit-o ca pe o amantă, nu ca pe nevasta mea. Cum putea o simțire aşa dejosnică, să tindă la înveșnicirea într'un copil... Ne e mai deștept simțul decât gândul!“

Fără să-si dea seama Ștefan intrase 'n crâng. Ii eră cald. Iși descheie paltonul și-și dădu pălăria pe ceafă. De sus, printre ramurile despionate ale copacilor, o lumină scânteietoare se răspândea slobodă, mărind par că

golul dumbrăvii. Pe covorul de frunze uscate, scăparea toată se înnăbușează într-o rumeneală, închisă, jilavă. Mirosează a muced ca într'un beciu. Deoparte lângă rădăcina unui copac, un curcubeu mic tremură în pumnul de apă din caușul unei frunze uscate.

Ştefan mergea înainte liniștit, numai din când în când se opreă și atunci cu grije, călcând pe rând cu un picior alături de celalalt, căută să deslipească pătura de frunze uscate ce i se prindea în mers de tâlpi și de călcâie, și apoi pornează iar înainte...

... Trăia acum o viață fericită la căptâiul unui leagăn... O sfântă îi apără Elena ca mamă! Parcă o vedează în umbra odăii, pe înserate legănând copilul ca să adoarmă. Ochii ei mari, plecați pe față mică, rumenă și zărită printre horbota scufii albe, priviau cu acea grije de mamă, de parcă 'n afară de fărâmă ceea de viață, ce tremură încă 'n atipire, toată lumea ar fi încetat să mai fie. Când și când ea cătă și spre el, surizând liniștită fericită, și din privirea ei cucernică, lumina unei poezii noi i se aprindea în minte, o poezie a fericirii, senină, înălțătoare, un imn al vieții, o sărbătoare pentru sufletele lumii acesteia, ce strigă după o icoană de mai bine, la care să se închine, înspre care să-și viseze truda vieții lor, și nu li se dă în schimb, decât aceeași mocirlă... realitatea!.. O fărâmă din viață lui să devină mânăuirea închipuirii celor mulți, iar copilul lui să adeverească cu viață... În aceeași clipă, sfâșietor de lămurit, i se arăta chipul Elenii, înfruntător, rece, desprețuitor, aşa cum o văzuse de dimineață și un glas, ce-i pătrundează ființă ca o lamă de cuțit, porni să-i răcnească:

„Te urește și te-a urit întotdeauna, fiindcă ai iubit-o și n'ai lăsat-o să sufere pentru tine... Alungă patima și vezi că tot ce ai trăit a fost numai minciună... Un copil nu îți-ar fi chezăsie pentru sufletul ei, căci nu dragostea îl naște, ci întâmplarea și inconștiția. Ești hain, păgân, când din mocirla vieții de acum, jinduști un copil care să te lege de ea. Lanțul acesta crescut din voi amândoi ar fi ființă vie, în care s-ar lupta veșnic sufletele voastre dușmane... Ai da viață și 'n viitor nenorocirii tale de acum.

Acum însă ai nenoroci lumea întreagă, dacă cu prețul ei ai putea să-ți rescumperi trebuchul... Zadarnic!... Nimic nu-ți poate recăștișă ceeace n'ai putut cucerî cu inima ta... Numai celce se dă întreg poate cucerî cu adevărat... Hrăpăreț tu ai vrut totdeauna numai să iezi fără să dai ceva din viață pentru altul. De aceea nu stăpânești nimic din ceeace credeai pe veci al tău... Ai trăit în minciună, în beție... în închipuire. Te-ai iubit singur în altcineva. Dragostea ta a fost stăpânire de simțuri, nu îngemănare de suflete; de aceea a rămas stearpă... Ai trăit și tu ca atâția peste care priveai ca peste o turmă. Cât privește rodul cugetului tău, opera ta, se va vesteji și ea curând de para patimei josnice care i-a dat viață?...

— Ah! de ce n'a murit mai înainte... să scape de grozavia asta, izbucnă Ștefan și, desnădăjduit, începă să plângă.

Cum se desleagă mânia cerului în potop de apă, aşa și truda ucigătoare din sufletul lui, se revârsă deodată în plâns, înneccându-i pentru un timp, orice gând, orice amintire... A plâns îndelung, amarnic, a plâns de mila lui.

... Când a ajuns de partea ceialaltă a orașului, la bălti, soarele scăpată spre asfințit, și pe luciul apei, oglindirea lui părea o lacrimă mare roșie, ce s-ar fi prelins din soare pe un alt cer în jos. Dincolo de bălti câmpia încovoiată într'un val întunecat, părea un spate uriaș, plecat adânc înspre soare-apune. Dinspre stufuliș o boare rece adă în freamăt, de parcă lilieci nevăzuți ar fi sburat prin aerul înserării.

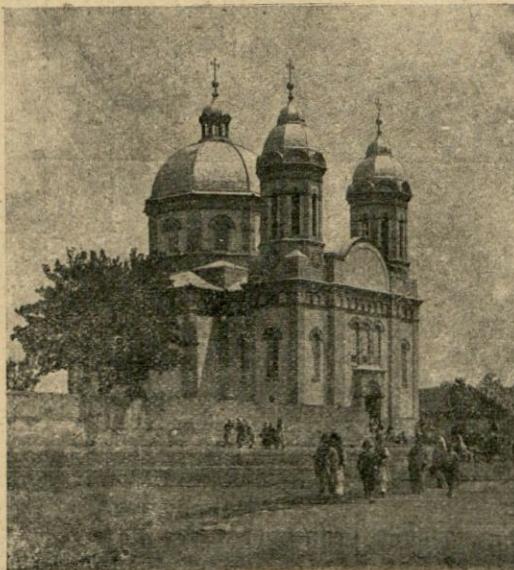
Ca îmbiat de-o altă ființă, Ștefan a pornit-o de aici înspre casă. Mergea aşa fără nici un gând, fără vre-o voință... și numai o milă de ceva nelămurit îi strângează sufletul. Și în noaptea ce se ridică din pământ ca o pâclă tot mai deasă, mila aceea mută creșteă, devenind ca o grije de un lucru lăsat undeva în pericol, ca o spaimă de ceva scump ce se pierde acolo departe în întuneric. Ca în disperare Ștefan începă să gonească înspre casă.

Când târziu în noapte s'a oprit în față porții, mai ardeă lumină numai în sala de intrare, — și când a dat să intre în curte, lumina aceea galbenă verzue, singuratică și

fără raze, l-a înfiorat par că ar fi văzut înainte, ochiul deschis al unui mort. În aceeași clipă, un fluerat undeva în apropiere străpunse crud liniștea și ca alungat din urmă, Ștefan se năpusti în casă.

*

In odaie eră aproape întuneric, numai în fund în cearcănu de lumină tors de sub pleoapa vânătă a lămpii, masă de lucru apără ca o tipsie mare de argint. Alături, cu capul înnecat în întuneric, ședea Ștefan ghemuit în scaunul înalt ca o strană. Mâinele-i albe încrucișate pe genunchi, erau singura pată vie, în tăcerea și în umbra dimprejur.

Biserica ort. română din Cacova.

Şedea aşa nemîscat pironind par că cu întreaga-i ființă unduierile silnice ale gândului său și ar fi vrut atâtă, barem pentru o clipă, să scape de prigonirea lor!... Dacă l-ar fi slăbit cel puțin cuvântul scrisorii ce hain își stăruia înțelesul alături de orice alt gând. Il cetea mereu în el ca pe urma unei creștături de cuțit, pe când mintea-i refăcea din nou visul, ce-l chinuise cât timp răzbit de oboseală, ațiipise acolo în jilț.

Visase par că stă la o masă cu mai mulți cunoscuți, care toți îi erau prieteni. Pe masă, în fața lui, se ridică o piramidă din tipsii de argint, pline cu roade de tot soiul. De pe marginea tipsiilor un suc lipicios, picură pe

fața de masă, făcând o pată mare roșietecă care creșteă mereu spre el. Deși se ferise tot timpul cu grije să nu se umple, totuși fără să știe cum, își simți deodată mâinele încleiate de sucul lipicios. Dădu să se șteargă, dar par că zeama groasă ce se mișcă ca o grămadă de omizi, creșteă, se întindeă tot mai mult, cuprinzându-i încetul cu încetul și trupul. Când mai încercă odată să se desfacă din încleierea nesuferită, nu mai putu răsfiră nici degetele, nu mai putu nici măcar brațele să le deslipsească de trup... Inspăimântat se opintă și mai tare, dar par că cleiul acela ce-l țineă prinț, se prefăcă deodată într-o uriașă pânză de paianjen, care-l cuprindeă întreg, strângându-l să-i curme mădularele... O săgetare de durere și mreaja dispără, iar el se află deodată înținând înclăstat de mâini pe Elena, ce se sbătează în toate chipurile să se desfacă.

Erau la aceeași masă de prieteni necunoscuți, numai acum pe masă, în locul piramidei de tipsii se ridică un policandru cu nenumărate lumânări; din focul lor și din paharele înalte cu vin spumos, scăpărau în cearcăne mari scânteie argintii, care-i înțepau ochii, il orbeau. Deși nu mai putea să vază, el țineă mereu pe Elena prinsă de mâină; dar cu fiecare strop de lacrămi ce-i picură din ochii încinși îi slăbeau și puterile; și ea care în vis avea un alt chip, eră o altă ființă, par că aluneca tot mai mult din strânsoarea mâinilor lui, se apropiă mereu de ceice o chemau în jurul mesei, cu o gălăgie asurzitoare. La urmă, par că din gălăgia aceea nesăbuită, mâni nenumărate se năpustiră asupra lui, și el se prăbuși greu pe spate; în cădere zări încă odată pe Elena, într-o rochie vișinie cu fluturași de argint, scurtă până la genunchi, — cum sta urcată pe o masă, cu brațele goale în solduri, și-l privea batjocoritor. Fața ei arămie lucie, umbră de părul negru călțos, tras ca o streașină până peste ochi, eră oterită de un rânjet hâd. În hohotul răgușit al râsului ei, simți cum o mâină, numai oase, i se vâră în sân, se infige în trup de partea stângă, și apoi trăgând sălbatic îi smulse par că înima. În junghetul ce-i străbătu cumplit tot trupul... se deșteptă.

... Si acum, după vis, Ștefan caută să-și închipuiască făptura adevărată a Elenii, să-și

alunge pe aceea a visului.... Si ceeace-i aduceă închipuirea chînuitoare eră atâta blân-deță, atâta farmec neprihănit, încât desnădăjduit și veni să strige: „Doamne, de ce nu se întâmplă o minune, care să steargă tot și să rămânem iarăși cum am fost mai 'nainte?“

... Se simțea așa de singur în liniștea holbată a nopții, așa de slăbit și vrednic de milă! Gândul despărțirii, care ziua întreagă îi fusese singura scăpare, acum îi jefuiă crud viața. I se părea că mură, dacă ar trebui să trăiască aici mai departe, în pustiul groaznic rămas pe urma ei.

„Poate că nici n'a fost vre-o vină ceeace s'a întâmplat“ își zise el, cu o nețărmurită dorință de a găsi un sprijin, o nădejde...

„Poate că numai gelozia mea a închipuit totul?! În turburarea mea n'am lăsat-o să spună o vorbă, ea poate ar fi putut să se lămurească... Ne credem, în iubire, până la moarte legați de o ființă și cu toate astea o privire piezișe e deajuns să ne schimbe pe dată iubirea în ură,... ura curând se preface în dispreț și după o zi aceea care ne-a fost viață, ne e o străină... Ca și când numai căldura trupurilor împreunate ar întreținează focul dragostei... E o minciună toată închinarea la o ființă, căci nu se iubește o ființă ci ceea ce-ți dă ea: câștigul. Altfel cum ar putea o greșală, să nimicească toată dragostea?... E îngrozitor!... dar nu se poate, e și o altă legătură între suflete... Mi-e peste puțință să mă închipui trăind fără ea!... Si chiar dacă a ascultat lingurișurile de dragoste ale altuia, urmează că nu mă mai iubește? În iarna trecută eu n'am ispitit o lună și mai bine pe Ana Maniu cu teorii de dragoste? Si dacă n'ar fi trebuit să plece, — fără fățănicie — m'ași fi împotrivit eu când ea m'ar fi chemat? — ... De câte ori chiar când Elena era lângă mine, n'am visat întâlnirea cu Ana! Si patima mea pentru Elena, din seara, când Ana printre acordurile nocturnei de Chopin mi-a șoptit: „ași îngenunchiă undeva în taină, în apropierea bărbatului iubit, ca să mă ajungă măngăierea umbrii lui...“ a fost mai mult decât o înșelare...

Spovedania pe care cel în nenorocire și-o face sieși, e singura care curăță, ispășește... slăbește însă și pregătește de moarte.

Împovărându-și sufletul, Ștefan se apropiă de Elena.

I se părea acum că a fost aspru, nedrept cu ea.

„Cât trebuie să fi suferit de azi dimineață și până acum“ își zicea mereu și par că o vedea cum sta încovoiată pe marginea divanului, cu capul slăbit, plecat deoparte, cu ochii plânsi, țintind undeva în gol, cum fiecare undă din închipuirea ei, se revărsă într'un val de plâns, ce par că dă să-i rupă ceva din adâncul sufletului.

Biserica ort. română din Cacova (fațada).

Ca atras de această icoană a spășirii, Ștefan se sculă, aprinse una din cele două lumânări ce priveșteau deoparte și de alta a mesii de lucru, și cu sfesnicul în mână ieși prin sală, în spre odaia de dormit. În mersu-i flacăra lumânării se apleca subțire în urmă, de păreă o limbă de șearpe, aprinsă, ce ar fulgeră din când în când spre el; înaintea lui, pe pereții pierduți în întuneric, o aripă luminioasă alergă fluturând nebunatic.

Trecând pe lângă o oglindă eră să strige de spaimă, așa de neașteptat și răsări din întuneric, fața-i luminată, cu umbre mari peste ochi.

Când a ajuns aproape de ușa odăii de culcare, inima-i zvâcneă, să-l înăbușe. Cu grija apucă clanța în mână, stinse lumânarea, o așeză jos, și apoi deschizând încet ușa, intră tiptil.

In patul mare din mijlocul odăii, sub luma viorie a candelei ce veghează ca un suflet, Elena dormea ca un copil. Ghemuită aproape de marginea patului, cu capul puțin pe spate, între horbota așternutului ce o cuprindează ca un abur, era aşa de gingeşă, aşa din altă lume! In somnul ei liniștit, ea par că ascultă povestea unui vis, și farmecul visului ascuns, se întâia în rumenirea feții ei palide, ca lumina soarelui din zori, în îmbujorarea scamei albe de nori dela răsărit.

Ştefan o privi câtva timp ca înmărmurit; un gol de moarte i se făcuse în suflet, risipindu-i orice gând. Nici cuvintele: „ce nesimțire“ care i-au tremurat puțin pe buze, nici acelea nu le-a putut rosti pe deplin.

Fără să-și ea ochii dela ea, păși mai aproape și se opri ca un lunatic lângă geamantanul lui, rămas încă nedeschis în mijlocul odăii.

Când de aici Ştefan zări pieptul puțin descoperit al Elenii mișcându-se cu unduieri moi în respirare, o înfiorare ca o scârbă, par că ar fi văzut mișcarea moale din trupul unui șearpe îl trezi și un năpraznic îmbold să o lovească, să o ucidă, și resculă deodată toată făptura.

Dar tot atunci, lumina candelii tremură ca de o presimțire, și o scăpare ca o scânteie purtată de vânt, scăpără pe sfeșnicul de pe măsuță din stânga patului și pe încheietoarea geamantanului.

Ca și cum scăparea aceea ar fi atins și fața lui Ştefan, ochii lui fulgerară scurt într-o lumină ciudată, ce semănă și a spaimă și a surâs; dădu de câteva ori îndesat din cap par că ar fi luat o hotărîre și... încep să lucreze.

Stând își scoase mai întâi ghetele, apoi se aplecă în față, desfăcându-încet curelele gea-

mantanului, le trase afară, înănd cătăramele să nu facă zgomet, și cu ele în mână se apropie de pat.

Peste așternutul neted din stânga, unde dormia el de obiceiu, întinse curelele cu grije, după ce le îmbinase una de alta. Trase apoi sertarul dela măsuță de noapte, din care scoase un revolver cu prăsea albă de sidef. După ce-l cercetă în lumină de e înărcat, îl așeză lângă perină. Își scoase apoi haina, și cu fața oterită, par că ar fi vrut în chipul acesta să înăbușe orice zgomet, se urcă în pat. În același timp cu un foșnet care în liniștea odăii părea furtună, Elena se întoarse liniștită de partea unde Ştefan, în genunchi în pat, cu ochii holbați și cu revolverul — apucat în grabă — în mână, așteptă încremenit.

„Dacă deschide ochii, trag“ își zicea mereu și spaima îi zvâcnează în tâmpile și 'n coșul pieptului.

Fără să deschidă ochii, Elena își cuibări, cu mișcări ușoare, capul în pernă, mai mes-te că de vre-o câteva ori, și se pierdă în somn.

Pironind fața liniștită, aproape surizândă a Elenii, Ştefan stătu mult timp nemîșcat, așteptând nătâng ca somnul să o cuprindă deabinele. Si când nu-i mai rămăsesese nici o bănuială că ea l-ar simți, fără zgomet se întinse în pat, apucă cu o mână un capăt al curelelor îmbinate, și cum sta întors spre Elena, — înfundându-și adânc mâna în așternut, îl trecu ușor pe sub mijlocul ei. Nici un alt gând afară de ce facea, nu-i turbură mintea. Apucând apoi capătul cu mâna ceea-laltă, îl trase spre sine și-l uni la mijloc cu capătul trecut pe sub trupul lui.

Când a văzut încheiat lanțul acesta care-i legă pe amândoi laolaltă, fața lui se însenină. Repede apucă cu mâna stângă revolverul lăsat alături și după ce și împinse cu podul palmei părul la o parte, își sprijină țeava în tâmplă și trase.

Ianuarie 1909.

Marin Simionescu-Rimniceanu.

Serenadă.

Cu noaptea în suflet uitatul proscris

Se 'ntoarce în sfânta cetate. —

Domnița-i streină și poarta s'a 'nchis...

Eu sunt trubadurul întâiului vis

Și-al primei iubiri sfărâmate.

Salcâmii... Salcâmii s'apleacă ușor,

Le suflă podoaba zefirii.

De ce m'abat astăzi, nebun visător,

Prin dreptul ferestrei, căci n'aștept cu dor

Să-ți cadă din păr trandafirii?...

O, nu vin, frumoaso, să-ți cânt la ferești

Din colțul umbrit de zorele,

Și n'aștept în noapte cu drag să privești,

Pe raze de aur cununi să 'mpletești

Din nuferii dragostei mele.

În gândul meu arde ascuns un vulcan,

Și nimenea nu-l înțelege,

Mi-e sufletu'n neguri, umbrit ocean,

Și-i vuie de ape, și-i trist uragan

Cântarea mea fără de lege.

Dar nu vin, streino, să plâng, să te cert.

E blandul trecut ce mă chiamă.

Eu sunt beduinul prieag în desert

Și-mi cau odihnă. Eu știu să te iert

De vina ta fără de seamă.

Adormi ca și crinul de vînt legănat,

Pe veci mă alungă din minte,

Și uită ispita ce 'n cale ță-a stat,

Și îngerul păcei vegheze-ți la pat

Și 'n vis aurit să te-alinte.

Icoană pierdută a dorului meu,

Adormi împăcată, senină,

Căci vine din urmă al anilor greu,

Și stelele noastre coboară mereu,

Coboară și-și pierd din lumină.

Adormi... Căci cu toții dormi-vom curând

Ca frați, sub aceeaș țărnă,

Dormi-va și dorul și visul plăpând.

Și focul din suflet și ura din gând

Le 'mpacă eterna stăpână...

Cu noaptea în suflet uitatul proscris

Se 'ntoarce în sfânta cetate.

Domnița-i streină și poarta s'a 'nchis:

Eu sunt trubadurul întâiului vis

Și-al primei iubiri sfărâmate!...

I. U. Soricu.

A plecat în lume...

Sus pe ceriul argintiu

Zimbitoarea lună,

Din mânunchiu de raze vii

Și-a 'mpletit cunună.

Peste vârfuri scapără

Tainicile stele

Bolta 'ntreagă par că e

Salbă de mărgele.

Doarme codrul poleit,

Adâncit în noapte,

Străbătut arare-ori

De duioase șopante.

Toate dorm plutind ușor

Pe-a visării vale

Numai eu mă pierd pe drum

Năpădit de jale.

C'un copil fără noroc

A plecat în lume

Numai eu doar mai străbat

Zările senine

Nimeni nu-i să-mi zică bland:

Unde mergi, străine?

Și cum trec, prin munți mereu

Pintre 'nalte creste

Par că-mi spune cineva

Tainică poveste:

Și de-atâta vreme-acum

Nu-i mai știu de nume!

T. Murășan

Grigore Alexandrescu.¹⁾

Ne rămâne acum să închegăm în câteva rânduri figura literară a lui Grigore Alexandrescu.

„Poeziile lui, scrie Ion Ghica în cunoscuta lui *Scrisoare*, se deosebesc prin mari calități de stil, de cugetare și de simțire, care-l pun între fruntașii poeziei române.

Meditațiile au un sbor înalt, care le ridică alături cu acele ale lui Lamartine.

Satirele sunt înarmate cu împunsături de felul lui Boileau.

Fabulele, care formează o parte însemnată și originală din scările lui Alexandrescu, multe, precum *Lebăda cu puia corbului*, *Pădurea și Toporul*, *Vulpea liberală și altele*, le-ar fi subsemnat însuși La Fontaine.

A zice de dânsul că a fost poet și poet de un talent superior nu este destul. El a fost un suflet mare și nobil, o inimă curată și generoasă, vesel și glumeț; îi plăcea societatea aleasă, și dacă câteodată căută singurătatea eră mai mult ca o alinare la amăriile vieții, de aceea scările lui dintr-acele momente respiră o stare de întristare melancolică a sufletului său.“

Această laudă a lui Ion Ghica, oricât de prietenească ar părea, nu trece cu mult măsura cuvenită și nu e deșartă.

Mai întâi, în privința firii poetului, Ghica, care de altminteri avea cum s-o cunoască mai bine, nu se înșală. Deși cele dintâi culegeri de poezii ale lui Alexandrescu răsună de o durere sfâșuitoare, de o veșnică chiermare a morții isbăvitoare, firea poetului eră veselă, deschisă, bucurioasă de a trăi și a se răspândi în ritmul sgomotos al vieții... Melancolia din preajma anilor 1832 și 1838 eră firește sinceră; n'o punem la îndoială... Când am cercetat împrejurările vieții lui din acele vremuri, am văzut ce nenorociri timpurii isbiseră pe poetul abia copil; ceva mai târziu viața nesigură, petrecută la București, cu umiliințele pe care le aduc lipsurile și ne-

voie, întristă pe poet, făcându-l să-și ridice glasul împotriva firii... Dar nu trebuie să uităm totodată că suntem în preajma anului 1830, pe când valul romantic se ridicase ca un braț de mare pentru a cotropi întreaga literatură a lumii. Byron își împrăștiă blăstămușul desnădăjuirii sale în versuri răsunătoare. Lamartine, mai dulce își cântă durerea unei vieți ce să stânge; încetul cu încetul, ca o flacără... O însemnată înrăurire au avut și acești doi mari poeți asupra celei dintâi faze a poetului nostru... Ceva mai apoi, când nevoie începură a se mai risipi și când caracterul lui firesc nu mai eră înnăbușit de atâtea împotriviri și nemulțumiri din afară, găsim un Alexandrescu isteț, ager, mișcător, observator ascuțit și plin de humor, — Alexandrescul epistolelor, al fabulelor și al satirelor...

Să-l luăm mai întâi ca poet liric.

Din cele mai multe poezii, vedem în Alexandrescu o pornire firească spre o cugetare mai înaltă, mai abstractă, spre meditație; și, dacă adeseori versurile lui sunt încete și greoale, o lovitură de aripă ne vestește, deodată, urcarea apropiată. Poetul să avântă, înălțându-se într'un sbor falnic, pentru a pluti apoi în văzduhul liniștit: de acolo, pământul acesta i se pare ca o jalnică vale de plângeri, departe, departe, în care ne frământăm în zadarnice și neputincioase svârcoliri. Pentru a pluti aşa de sus, Lamartine îi mai împrumută puternica lui aripă. Încet sau deodată, poetul cade apoi din nou pe pământ...

Mai toate poezile lirice ale lui Alexandrescu poartă întipărirea celor două personalități ale poetului, ce se luptă și se înlocuiesc una pe alta...

Aveam mai întâi un Alexandrescu plin de nădejde, un iluzionist, un meliorist, ce aruncă blestemul asupra zilei de azi pentru a preamară pe cea de mâne, bogată 'n fericii și în prefaceri, un Alexandrescu, *cupidus rerum novarum*, nu numai doritor ci și vestitor, cântăreț inspirat al anului 1840, poet al nădejdii înaripate și totdeauna înse-

¹⁾ Publicăm aceste pagini din încheierea volumului *Grigore Alexandrescu, viața și opera lui*, ce va apărea în curând în ediția „Minerva“.

late, — și, alături, un Alexandrescu înzestrat cu un bănuitor spirit critic, ce-i frângе deodată sborul, un Alexandrescu cu plumb în aripă, un Alexandrescu cumpănit, cercetător, minuțios și desamăgit uneori înainte de a fi avut vreme să fie înșelat în speranțele lui... Poetul vestește astfel, preamărește, evoacă, — și pe urmă se oprește. Părându-i că mers prea departe, bănuiala îi mușcă sufletul și-l face să se întrebe: dar dacă nu se va întâmplă? Farmecul e rupt. Plumbul din aripă atârnă și vulturul cade din înălțimea albastră a nădejdilor pe pajiștea verde a bănuelilor...

În afară de asta, Alexandrescu mai e și un intelectual, un cugetător îndrăgostit nu numai de largi gândiri, ci pornit și spre o cercetare mai amănunțită. Am avut prilejul înDELUNGUL lucrării noastre de a cercetă acest amestec de sentiment și de cugetare dreaptă, dar adese prea didactică, și oricum nepotrivită pentru poezia lirică... Avântul se răcește, iar poetul se oprește la analiza mărunță a unei idei de cuprins filozofic sau istoric, în timp ce poezia pierde din taria ei...

Această împreunare de însușiri și de scăderi l-au făcut pe Alexandrescu să reușiască în meditație, în poezia patriotică ce evocă marile figuri ale neamului din giulgiul veacurilor, pentru a le da ca pilduire vremilor de azi, — dar l-au împiedecat de a isbuti de pildă în poezia erotică. Spiritul lui îndreptat spre mare, spre înalt și mai ales spre măreț, nu se simțiă la locul lui în cascadul restrâns al unor sentimente dulcege; numai în câteva poezii ca de pildă în „Când dar o să guști pacea“, poetul să ridică prin sbucnirea sentimentului și înălțarea truafașă a cugetării — pentru a cădea apoi din nou...

Dar intelectualismul poetului unit cu un dar firesc de observație, l-au făcut să isbutească și să rămână neîntrecut în fabulă și în epistolă. Aici Alexandrescu e un adevarat măestru.

Talentul lui de cercetare, de analiză, pornit spre idei, spre pilduiri, sprijinit și de o rară putere de observație a împrejurărilor din afară, dar mai ales de un fin simț moral, au făcut din Alexandrescu un apărător al dreptății, un aprig dușman al celor mari (deși trăia cu dânsii), al asupitorilor, al stăpânilor, un poet social și politic, ce se împotrivă domniei lui Alexandru Ghica, Rusiei, obscurantismului, luptând pentru patrie, pentru dreptate și, prin înrăurirea lui Câmpineanu, pentru umanitate... Spiritul lui de observație prinse toate scăderile societății din timpul lui, toate micimile sufletești, biciuindu-le: ipocrizia, prefăcutul liberalism, prostia îngâmfată, samovnicia celor puternici, mândria neîndreptățită, și atâtea alte viții găsiră, după cum am văzut, în Alexandrescu, un biciuitor nemilos și veșnic pornit a le urmări.

În această aprigă satiră, ca și în ironia mai usoară a epistolelor, în acest gen cu desăvârșire intelectual și de observație, Alexandrescu e stăpân pe sine, ne mai găsind într'ânsul acel amestec de entuziasm și de critică, de sentiment și de intelectualism, ca în poeziile lui lirice. Forma chiar îi îmbrăcă mai bine ideile, le urmărește cu versificația ei liberă în toate cotiturile cugetării, dă viață animalelor, leului ca și iepurelui, e mai mlădioasă, mai firească, mai sprintenă...

Acesta e Grigore Alexandrescu: figură măreată a literaturii noastre, și după Eminescu, poate, cea mai trainică.

Dacă în aripa inspirației lui lirice n'ar fi purtat plumbul criticii, ar fi fost un poet liric și mai mare, dar n'ar fi ajuns fabulistul și satiricul care e; ori dacă nobila lui cugetare, simțirea lui sguduitoare, puternicul lui dar de observație ar fi fost ajutate și de un simț mai fin al formei, de o înțelegere mai adâncă a ritmului, a muzicalității versului, dacă ar fi fost tot atât de artist pe cât eră de poet, atunci ca și Eminescu ar fi putut pune stăpânire pe sufletul neamului nostru, trăind nu numai în conștiința cătorva, ci în conștiința tuturor Românilor...

E. Lovinescu.

Cronică bucureșteană.

Loterie de stat.

Acum câțiva ani am făcut cunoștință cu un Olandez, un om foarte cum se căde. Nu mai știu cum îl chiemă. E curios, dar eu, care țin minte de multeori amănuntele cele mai mici ale vieții și ale convorbirii, nu am în schimb de loc memoria numelor proprii. Vă dă... nu știu cum.

Mă întorceam de peste Olt în expresul de Vârciorova la București. Stteam la o masă din vagonul restaurant, aprinsesem pentru a treia oară una din acele țigări cu care Regia noastră, bună ca un pârinte prevăzător, vrea să ne desvețe de tutun și, cu un gest de resemnare, o aruncasem pe fereastră.

Rămăsesem cu ochii pierduți, pe o reclamă de nu mai știu ce, când un miros de havană, un adevărat parfum mă făcă să mă întorc pe scaun.

La a treia masă dela mine, un domn fumă cu delicii dintr-o țigară sănătoasă și se uită cu o zimbire binevoitoare înspre mine. În aceeași vreme scotează din buzunarul hainei o tabacheră vastă ca un geamantan și, întinzând-o spre mine, zise:

— Îmi dați voie...

Cunoștința s'a făcut repede.

Am vorbit de toate, de țară, de recoltă, de petrol, de finanțe, de târgurile financiare, de împrumuturi, de loterii...

— Ei, ce fericiți sunteți d-voastră Românii, zise Olandezul meu, că nu aveți încă plaga astă grozavă a loteriei, care îngheță economiile cu greu adunate ale oamenilor săraci și nu procoapsește pe nimeni, decât doar pe cei cari le organizează și pe intermediari.

— Nici la noi n'au fost până acum câțiva ani.

— Regina-regentă, un suflet mare, s'a opus cu îndârjire la încercarea de a se introduce acest nou prilej de corupție în țara ei.

— În cele din urmă însă a cedat...

Am fost de față, din întâmplare, la o scenă în legătură cu afacerea aceasta. Eram în casa ministrului nostru de răsboiu de pe vremuri, Knud Jackson, cu care eram în relații intime, când iată că se anunță ministrul de finanțe, Tack Lansen — (așa mi se pare că zicea că-l chiamă. Văd mai spus încă odată că n'am memoria numelor proprii).

— Bună ziua, Tack!

— Mă rog, mai incet cu Tack!... Vorbiți mai respectuos cu un om care era astăzi să devie milionar!

— Ei, cum așa?

— Iată cum: Am primit azi vizita unui bancher

străin care a venit să-mi propue să-i dau concesiunea loteriei de stat.

Mi-a arătat cu date statistice câți bani se duc din țară la Hamburg, cu totă legea care oprește chiar și anunțurile de loterii; mi-a făcut calcule de ce s-ar putea căștiga, și aşa mai departe.

I-am răspuns că-mi pare rău, dar lucrul nu e numai greu, ci e cu neputință. Opinia publică e ostilă acestei idei, iar Parlamentul nu ar primi-o cu nici un preț.

Atunci bancherul, aplecându-se ușor peste bioul meu, mi-a zis cu glas incet:

— Dar dacă ar fi vorba de un milion, domnule Ministru?

M'am făcut că nu înțeleg și am urmat să-i arăt că lucrul e cu neputință, mai ales că și Regina-regentă nici nu vrea să audă de aşa ceva.

Bancherul, cu același glas și cu același gest, îmi zise:

— Dar dacă ar fi vorba de două milioane, domnule Ministru?

Bine înțeles că atunci i-am dat să înțeleagă că audiența era sfârșită.

Și aşa era să devin astăzi milionar, dragă Knud.

Peste câțiva ani, urmează Olandezul meu, același Tack Lansen intră în minister și loteria se face, în combinație cu același bancher.

Pe Regina-regentă a ajuns să o convingă. Săraca femeie are o mare slăbiciune pentru mizeria bătrânilor marinari, pe cari nu poate să-i ajute, pentru că sunt prea mulți și prea săraci lipiți pământului.

Tack Lansen i-a arătat un plan grandios de spitale și de aziluri cari s-ar putea întreține din venitul loteriei.

Parlamentul a închis ochii, iar opinia publică... ei! opinia publică o să joace și ea la loterie.

— Bine, zic eu, cu curiozitatea noastră românească care seamănă grozavă a indiscreție, dar cu milioanele bancherului, ce s'a făcut?

Olandezul meu închise ochii și ridică din umeri, în semn că nu știe.

Și pe când scutură scrumul de trei degete dela havana lui splendidă, adause, ca dus pe gânduri:

— Ei, ce fericiți sunteți d-voastră Românii, că nu aveți plaga astă grozavă a loteriei...

Și pe buzele lui flutură un suris pe care nu l-am înțeles.

*
În ultimul moment îmi aduc aminte că prietenul meu nu era Olandez. Era Danez, Suedez sau altceva, nu știu. Dar astăzi, că era străin.

N. G.

Dări de seamă.

Un poet bucovinean.

— G. Rotică, *Poezii*, Vălenii de munte, 1909. Prețul: 1 leu 50 b. —

Bucovina e foarte săracă în opere literare. Câteva încercări prea puțin reușite în proză și câteva versuri de o valoare trecătoare sunt întreaga ei avere. Până acum neamul nostru n'a avut parte de scriitori, cari să fi intrupat în opere durabile puterea de creație artistică a sufletului românesc din „scumpa” Bucovină.

In asemenea împrejurări, apariția volumului de Poezii al d-lui Rotică înseamnă un eveniment literar îmbucurător, căci în cântecele lirei sale auzim, în sfârșit, glasul simțirii românești, care, și în Bucovina, îsbucnește cu putere tot din mijlocul fără nimic.

In arșița de soare, aproape de postată,
In scutece, pe-o brazdă am plâns și am crescut.

(Eu n'am știut Leandru).

Poezia d-lui Rotică e influențată de mișcarea naționalistă a deceniului nostru și de poetul acestei mișcări, d-l Octavian Goga. Precum d-l Goga, la noi, a fost primit cu urale de bucurie și de insuflare, când a publicat primul său volum, tot așa se pare că se entuziasmează și bucovinenii pentru d-l Rotică.

Deosebirea intre acești doi cântăreți e însă mare. D-l Goga a adus o notă nouă, și în parte originală în poezia românească. D-l Rotică e lipsit de acest privilegiu al artiștilor de seamă. D-sa ni se înfățișează numai ca un ucenic cu multă bunăvoiță.

D-l Goga a mai avut norocul să-și instrune lira, cu „cântarea pătimirii noastre”, când mișcarea naționalistă era la apogeu. Imprejurare care explică serbătorirea și recunoașterea d-sale dintr'odată. D-l Rotică, cu talent mult mai modest, vine la asfintitul mișcării naționaliste, când lumea nu vrea să se mai insuflătească nici chiar pentru d-l Goga. Dovadă primirea jicnitor de indiferență a volumului „Ne chiamă pământul”, care, după părerea noastră, e superior în multe privințe celui dintâi.

D-l Rotică vine însă dintr'o provincie săracă în poezie adeverată, de aceea trebuie să-l șiprimim cu simpatie. Trebuie să-i iertăm lipsa de originalitate, adeseori supărătoare, și multele stângăciu de începător. Impreună cu d-sa, trebuie să ne bucurăm că prin cântecele sale a reușit să însuflătească pe frații noștri din Bucovina, a reușit să le trezească conștiința națională, învăluită în întuneric.

Cu toată bunăvoiță și părerea de bine ce-o avem pentru poetul Bucovinei și pentru recunoașterea ce și-a dobândit-o, noi vom păstră în aprecierile noastre o atitudine mai mult critică, în nădejdea că-i va fi mai folositoare.

Ca poet, d-l Rotică are aşadar meritul de-a fi bucovinean și de-a fi încercat să oțelească „credința cea strănică de fier” în sufletul neamului obidit, pe care dușmanii îl sugrumă, căruia îl fură viețea și bogăția și îl disprețuiesc limba. Împotriva acestor

nelegiuiri se ridică cântărețul Bucovinei. Si nelegiuurile sunt destul de mari ca să revole nu numai un suflet simțitor de poet ci orice suflet trezit la conștiința demnității omenești. De aceea, mai ales când poetul ne mărturisește:

Ură ni-i vieța,
Ură, Doamne, vrem!

(Doamne, te îndură)

ne așteptăm să găsim în cântecele sale tunete, trăznete și biciuri de fulgere împotriva dușmanului. Cetind volumul d-lui Rotică aflăm însă, destul de puține accente răsboinice și sguduitoare. Cele mai violente versuri din întreg volumul sunt următoarele:

Și nu vezi pământul
Roșu ce-i, muntene?
Sânge viu din trunchiuri
Curge prin poiene.

Vulturii din sânge
lau tăria 'n ei
Si stăpâni de-astăzi
Sânge-ți dau să bei:
Si flămânde-ășteaptă
Fiarele pădurii
Partea să-și primească
Din sămânța urii.

Sau: (Umiliți ce-s munții).

Doamne, te îndură
De-un orfan norod,
Si de subt fărână (?)
Trăsnete răsară,
De-or atinge brazda
Ce-o muncim o vară
Pași străini și lacomi
De muncitul rod.

(Doamne, te îndură).

In celealte poezii naționaliste poetul plângă, blasfemă și se roagă. Si dela un suflet Tânăr ce cântă durerile și nedreptările unui neam obidit, în locul lacrimilor și rugăciunilor, par că te-ai așteptă la deslanțuri de patimi și sentimente, cari să înfioare toată ființa celor ce tac și rabdă. Par că ai vrea să găsești în poezile cântărețului mai multă putere și bărbătie, mai mult curaj și voinicie. Căci popoarele asuprile își cuceresc neatârnarea și libertatea prin zânganit de arme și prin trimbițe de răsboiu, nu prin nepuțincioase suspine și tânguri.

Am fi dorit să putem spune cu drept cuvânt despre d-l Rotică:

In cuvânt pună 'ndrăsnețul
Volbură de val turbat

(Cântărețul).

Am fi dorit să fie un viteaz!

Trebuie să recunoaștem, însă, că unui poet sau oricărui artist nu-i putem impune dorințele noastre, nu-i putem cere altceva, decât ce e în stare să ne dea. D-l Rotică ne-a dat o poezie naționalistă duioasă

și resignată, fiindcă aşa e construcția lui sufletească. O recunoaștem, dar ne pare rău că nu e altfel.

Poetul pare însă mulțumit cu ce i-a fost dat să facă pentru țărișoara lui:

La marginea cărării
Cu ochii 'n sus să mor
Și somnul cel de-apururi
Eu l-oiu dormi ușor.

Ascunsă sub pleoape
Va fi în veci cu mine
O margine de ceruri
Plătită cu suspine.

(*Rugăciune*).

De ce i-am tulbură mângâierea astă frumoasă?

*

D-l Rotică are la inceputul volumului câteva poezii pe care mărturisim că nu le-am înțeles. Poetul descrie înstrăinarea lui de părinți și de țărâname. Se simte „copil ce în lume și-a pierdut credința în glie“, se crede un priveag cu sufletul străin, pe care nu-l mai înțeleg părinții, frații și surorile. Ii pare rău că n'a rămas țaran la coarnele plugului, că nu poate purta pe umeri coasa. Se simte nefericit c'a ajuns „domn“. Și nu înțelegem, de ce? Căci „surtucul“, de care spune că-i vine greu să-l poarte, nu e încă un motiv să-l depărteze și sufletește de țărâname. Cultura, învățătura să-l fi desrădăcinat aşa de strănic, încât să se tângue:

Eu sunt copilul nimănui
Și n'am nici drum, și n'am nici casă?
Copilul nimănui.

Nu-l înțelegem, fiindcă știm că d-l Rotică e învățător în Câmpulung. Viețea din acest târgușor bucovinean, cu 8000 de locuitori, e oare aşa de orășanească, e aşa de îndepărtată de viețea dela sat ca să se simtă desrădăcinat? Intre cultura unui învățător din Bucovina și între a sătenilor să fie prăpastia aşa de uriașă, încât să se simtă înstrăinat? Nu credem și tragem la indoială sinceritatea sentimentelor din aceste poezii. Le vom înțelege, însă, dacă ne vom aduce aminte că d-l Rotică e ucenicul d-lui Goga, la care „Prăpastia“ și toate celelalte poezii de înstrăinare de cei de acasă au un fond sufletesc adânc și adevărat. În ele se sbuciumă în teatralul al căruia suflet s'a desrădăcinat prin cultura străină a orașelor mari în cări a trăit.

Ucenicul a greșit deci când s'a luat după măestru, fiindcă numai „surtucul“ nu poate înstrăină pe-un poet de părinți și de țărani.

Tot aşa de curioasă ni se pare influența d-lui Goga în poezile de dragoste ale poetului bucovinean. În aceste uneori reușește să înghebe strofe frumușele, cu câte-odată de originalitate. Cele mai reușite poezii din volum ni s-au părat „Visătorul“ (v. „Luceafărul“ Nr. 5/909) și „S'a dus“ (v. „Luceafărul“ Nr. 7/909).

Convingerea noastră este că d-l Rotică, apropiindu-se și identificându-se cu poporul de care se crede înstrăinat, va găsi nu numai un bogat izvor de inspirație ci și multe note de originalitate.

Și ii dorim din toată inima tăria și mândria de a umbla pe drumuri nebătute.

Oct. C. Tăslăuanu.

Cronica.

Titu Maiorescu. Eminentul profesor dela universitatea din București și-a prezentat dimisiaș Ministrului de instrucție, care a primit-o. Această știre a stârnit o adâncă părere de rău în toate cercurile intelectuale din România. D-l Maiorescu e unul dintre profesorii rarei care cu greu se pot înlocui. N'a fost numai dascăl ex-cathedra, ci o personalitate puternică, care decenii întregi a îndrumat mișcarea noastră culturală. Cursurile d-sale de Logică și de istoria filozofiei contemporane — pe care am avut și noi fericirea să le ascultăm patru ani dearăndul — erau adevărate sărbători intelectuale. Adâncimea gândirii, bogăția cunoștințelor, claritatea expunerii, eleganța dicțiunii și puterea d-sale de exemplificare fermecau pe ascultători. Când ieșeai dela un curs de al d-lui Maiorescu te simțiai mai bun, mai înălțat sufletește, mai dornic de muncă. Și mulți oameni de carte din România au să mulțumească acestui măiestru al gândirii și al graiului, disciplina lor sufletească și dragostea lor de muncă.

Pentru noi ardelenii, d-l Maiorescu mai era și un binevoitor și un povățitor; era un adevărat părinte.

Regretăm și noi din inimă retragerea distinsului profesor dela Universitate.

*

Nicolae Teclu. E numele unui om de știință retras în laboratorul său de chimie, care prin cercetările lui a făcut cîinste neamului românesc. De curând și-a serbat a 70-a aniversare dela nașterea sa. Din acest prilej atât presa de dincoace cât și cea de dincolo l-a sărbătorit aducându-i cuvenite omagii.

N. Teclu s'a născut la 12/25 Octombrie 1839 în Brașov, unde tatăl său era comerciant. Aici a urmat școala primară săsească și o parte a liceului pe care l-a terminat în Viena. Pe urmă a studiat ingineria în Viena, artele frumoase în München și Berlin. După terminarea studiilor s'a dus în România, unde, ca arhitect, n'a putut să-și creeze o existență. Meseria asta nu era căutată pe vremuri în țară. S'a întors deci la Viena și s'a înscris din nou la universitate ca să învețe chimia. După terminarea studiilor făcă o nouă încercare de a se stabili în țară, dar nici de astădată nu găsi teren de muncă.

Inapoindu-se iarăs la Viena, a fost numit profesor

de chimie la Academia comercială, iar mai târziu dozent de chimia colorilor la Academia de arte frumoase. După câțiva ani, dimisionând din acest post, a fost numit chimist al atelierului de bancnote al moneteriei statului și al imprimeriei imperiale. La 1879 a fost ales membru al Academiei Române.

Lucrările originale ale d-lui Teclu trec peste cincizeci. Cele mai multe lucrări se referă la studiul gazurilor, la industria hârtiei și mai ales asupra flacării. Din îndelungatele sale studii asupra flacării a rezultat perfectionarea becului lui Bunsen, care sub numele de „becul-Teclu” e răspândit în laboratoarele de chimie din toate țările.

Multă vreme s'a ocupat și cu aviațica și încă în 1894 și-a expus principiile după cari s'ar putea rezolvă această problemă. Principiile formulate de D-sa sunt aceleași pe baza cărora a construit și Blériot aparatul său.

Vieața și activitatea d-lui Teclu poate servi de pildă vrednică de urmat din partea generațiilor tinere.

Ii aducem și noi prinosul de venerație.

*

Un om fără pereche. E vorba de Iancu Prostulec, și Scurtu care e fără pereche, fără „geamăn” pe plaiurile Arcadiei noastre culturale; n'are nici chip nici asemănare în toată literatura prostiei și obrăznicii românești. Bietul e un fel de geniu subomenesc. Închipuiți-vă că s'a simțit încurajat de laudele ce i-am adus în numărul trecut și s'a asternut din nou pe articol prim. Și are haz cum se crede triumfător în discuție. În inocența lui intelectuală nu se ferește nici de câteva ghidușii mișești, nădăduind, probabil, că tot își va găsi un ascultător, care să-l aplaude.

Ca să înțeleagă și cetitorii de ce înțelepciune e capabil acest geniu subomenesc, vom însără câteva din argumentele sale triumfătoare.

Într-o bună dimineață, acest urmaș al înțeleptilor lui Buridan, ronțând corecturile grăunțelor găunoase de pe ogorul pustiu al revistei „Sămănătorul”, a luat o hotărire eroică: să curețe literatura românească de traduceri rele. Și a decretat maiestatic: Dacă o traducere nu e făcută după original, e o traducere rea, e chiar o traducere de contrabandă.

Înțelegem, Iancule, ca în invierșunarea Măriei-Tale împotriva noastră să fi spus curat că cutare și cutare traducere nu e bună. Dar să te fi păzit, dragă, de gogomânia prea boacăna de a face astfel de enuncații principiare, cari te duc pe ghiață. Căci după teoria Măriei-Tale — după cum și-a spus-o și dl M. Dragomirescu, cu care vrei cu orice preț să ne înfrângă — și d-l Coșbuc, care a tradus Sacontala și a făcut o Antologie sanscrită, și d-l C. Sandu-Aldea, care a tradus din Andreiev, și d-nii Il. Chend și C. Sandu-Aldea, cari au tradus din Ibsen și d-l M. Sădoveanu, care a tradus din Turghenief — sunt traducători de contrabandă. Trebuie să recunoști, Iancule, că asta e o glumă proastă; prea proastă chiar și pentru Iancu Prost...

Dar să rămânem la traducerea noastră, căci din asta i'sa tras stimabilului damblaua. Cum am pomenit,

s'a mai apucat Iancu să afirme — fără să aducă dovezi — că traducerea noastră din Björnson nu e bună, că e o traducere de contrabandă, fiindcă nu e făcută după originalul norvegian. I-am răspuns: Înțeleptule a lui Buridan, nu știi săbieră în limba norvegiană, prin urmare nu poți decretă traducerea de rea. A băgat repede de seamă că a scrisit-o și, iște! lucru mare, s'a grăbit să dreagă: „bine, bine, nu cunosc limba lui Ibsen, dar tot eu am dreptate, fiindcă „forma este esențialul la orice traducere“, vreau să zic dacă limba traducerii e bună, e literară, atunci e bună și traducerea“. Bine! Dar de aici urmează, după legile logicei omenești, că o traducere poate fi bună și dacă nu e făcută după original. Dar, uite, mintea scurtă a Scurtului nu înțelege că atunci nu poți spune că traducerile cari nu sunt făcute după original sunt rele, sunt de contrabandă. El nu observă că se trage singur de urechi când s'apucă să decreteze o traducere de rea numai fiindcă nu e făcută din original.

Dacă e adevărat că forma e esențialul la o traducere, înțeleptul trebuie să dovedească cu citate că forma traducerii noastre din Björnson e rea. Dar n'a făcut-o, cu toate aceste îndrănește să afirme că a dovedit „incapacitatea“ noastră de traducători. O mică mișelie care nu ne surprinde din partea lui Iancu al nostru, fiindcă n'ea singura. De ex. L-am întrebat să întreb pe d-l Ciotori, pe care il recunoaște, dacă traducerea noastră e bună. S'a și grăbit să ne asculte. Și d-l Ciotori i-a răspuns că a găsit traducerea „exactă“. Iancu a rămas deci cu botul pe copite. Dar mișelnici din fire, susține totuș că prin scrisoarea d-lui Ciotori a dovedit că traducerea e rea. Ce să-i faci? Îl lași să se bucre și trece mai departe.

O mică paranteză: Rugăm pe d-l Ciotori să declare în public dacă scrisoarea d-sale a fost cerută de redacția „Sămănătorului“ sau a fost trimisă de bună voie, după cum reiasă din introducerea redacției și din chiar începutul scrisorii. Astă numai de dragul corectității.

Pe lângă cele până acum înșirate, Iancu își mai permite o mulțime de necuvinte și mișelii, pe cari, i le iertăm. Nu-i dăm, însă, voie să-și iee nasul la purtare și să facă pe moralistul. Un prietin ne spune că lui Iancu Scurtu, care a fost pălmuit prin cafenelele Clujului, care a fugit de șase luni temniță, care a călcăt angajamente luate față de oameni și de instituții, nu ii e permis să facă pe grozavul. Și noi, cari îi cunoaștem trecutul de când era copil prin suburbii Brașovului, până a ajuns martir, să-vârșind fel și fel de posne naționaliste, îl înțelegem foarte bine și în noua sa fază... literară și dăm dreptate prietenului, căci Iancu Scurtu e tipul scandalagiu sec, fără rușine și fără pereche.

Cele de mai sus le-am scris numai pentru lămurirea și înveselirea cetitorilor. Cât despre Iancu, poate să-și impăneze „Sămănătorul“ cu articole prime căt va pofti, — noi cu un astfel de individ nu mai stăm de vorbă.

*

Biserica românească ort. din Cacova (Bănat). Imprejurarea că o comună rurală din Bănat, Cacova,

și-a zidit, din puterile sale, biserica foarte frumoasă, a cărei icoană o publicăm aici în două vederi, este de însemnatate pentru noi. Vedem aici cel dintâi caz, când una dintre bisericile noastre, dela sate, a fost clădită după norme artistice, atunci când astfel de puncte de vedere au fost, aproape totdeauna, complet neglijate sau greșit aplicate chiar și când clădirile erau destinate pentru orașe.

Bisericile sunt singurele clădiri monumentale ale noastre. Și e de mirat, că încă n'am ajuns să le dă o formă frumoasă și cât de originală, chiar nici celor mai nouă. Mai ales în Bănat, unde în timpul din urmă au fost ridicate sau renovate multe locuri de închinare, s'a păcătuit mult în această privință. Sub influența străină, bisericile din Bănat au pierdut orice urmă din stilul original, și au ajuns să fi astăzi un fel de case lungi, pe care se anină un turn puternic, aproape în tot locul la fel, și, mai totdeauna, dacă nu diform, lipsit de frumusețe.¹⁾

Cauza acestei rătăciri este, evident, neștiința credincioșilor, și neprincipala măestriilor, — în cea mai mare parte streini, — care lucrează pe seama lor.

La Cacova s'a inaugurat, în sfârșit, o direcție nouă care ar fi bine să fie urmată. Prin desăvârșirea armoniei, prin gingășia liniielor, prin frumusețea și originalitatea construcției, biserica aceasta este o lucrare de valoare artistică durabilă. Celce a creat-o, Tânărul și excelentul arhitect D. Boitor din Oravița, e român, și, afară de aceea că își pricpe perfect meseria, — pentru care e înzestrat și cu gust artistic — este și un bun cunoșător al vechiilor tradiții de zidire românești. De motive românești s'a inspirat la alcătuirea acestei lucrări, de cele mai frumoase motive păstrate la minunatele mănăstiri și biserici din România și Bucovina, pe care apoi le-a prelucrat și a făcut planul bisericii din Cacova, care, fără a fi o imitație, e întreagă în stil românesc. Aranjamentul din lăuntru va avea să fie ținut în același stil, de aceea a și fost amânată zugrăvirea. Este însă de admirat fruntariul (iconostasul), desemnat și acesta de d-l D. Boitor, lucrat în lemn, cu foarte frumoase motive de crestături românești.

Biserica are forma crucii și se ridică pe o arie de 407,40 m², (și anume, 29,16 m. lungime, pe lățime de 16,00 la turnuri și 18,40 m la cupolă). Înălțimea ei la turnuri, de 26,50 m, înălțimea cea mai mare, 31 m. Cupola are 9 metri în diametru și se ridică maestos peste întreagă clădirea.

Cu zidirea s'au cheltuit nouăzeci de mii de coroane din fondurile bisericii, agonisite din hârnicia sătenilor, care mulți ani dearândul au tot adunat ban cu ban, ca să și poată ridică un frumos altar de închinare. Pentru acoperirea unei părți din suma care a fost de lipsă, sătenii își, din îndemn propriu,

¹⁾ Sunt a se vedea două biserici tipice, la d-l N. Iorga: Neamul românesc în Ardeal și Tara ungurească, București 1906, pag. 661: „Tip de biserică bănățeană nouă” și, pag. 605: „Biserică de sat din părțile ungureșe” (aceasta însă e biserica unită din Oravița).

s'au angajat a plăti timp de cinci ani o sumă, amăsurat averii.

În ziua S-tului Dimitrie (26 Oct. v.) 1906 a fost pusă peastră fundamentală; la 20 Dec. 1908 (2 Ian. 1909) s'a încheiat lucrările. Sfințirea s'a făcut la 4/17 Octombrie c., în mod provizor, până la inaugurarea solemnă.

Biserica aceasta este una dintre cele mai frumoase biserici dela noi.

Prof. C. Nedelcu.

Biblioteca pentru toți a ajuns la numărul 500. E un succes frumos la noi pentru o întreprindere de popularizare. Librăria editoare, Leon Alcalay, merge cu o siguranță uimitoare înainte. În zelul ei publică adeseori lucrări mediocre, ba chiar foarte slabe. Și e păcat, fiindcă „Biblioteca pentru toți” astăzi e cea mai cetită și cea mai răspândită. Broșurile slabe și scrise rău românește tulbură jubileul și strică scopului cultural ce-l urmăresc. Nu se poate însă să tăgădui că această bibliotecă conține în bună parte opere și lucrări de valoare, cari au adus servicii reale înaintării noastre culturale. Să nădăjduim că și numărul acestora va ajunge la 500!

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.

Premiile Luceafărului.

Aducem la cunoștința cetitorilor că pentru abonații noștri ne-am îngrădit de premii nouă și foarte prețioase. Ceice vor plăti abonamentul pe anul întreg vor primi căte două volume dintre cele mai însemnate opere ale colaboratorilor noștri.

După cum se știe, oferim an de an asemenea premii, așa că cine va abona revista noastră își va putea înjighebă gratuit o bibliotecă românească, alcătuită din operele cele mai de seamă ale scriitorilor moderni.

Lista cărților și condițiile amănunțite pentru primirea premiilor le vom publica în numerile viitoare.

Onor. abonați cari au întârziat cu achitarea abonamentului pe anul curent, sunt invitați, în interesul lor propriu, să grăbească a trimite suma neînsemnată ce datoresc, ca să poată participa la premii.

Adm. revistei „Luceafărul“.

Aduc la cunoștința Onoratului Public, că am închiriat restaurantul „Grand-Bierhalle“ în palatul consistorial, unde sub numirea

Grand-Restaurant Brote

voiu servi mâncări bine pregătite, bere de Steinbruch și vinuri alese.

Primesc abonamente la masă pentru ameazi și seară.

Cu toată stima

Liviu Brote.